

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗВО УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра богослов'я

Магістерська робота

РОЛЬ ВІРИ У ФОРМУВАННІ СПІЛЬНОТИ.
Досвід Дороти Дей (Рух католицьких робітників, США) та Олеси
Саноцької («Емаус-Оселя», Україна)

Студент 6-го курсу: Павло Дідула

Науковий керівник:

митр. прот. д-р. проф. Михайло Димид

Рецензент: о. Михайло Лесів

доктор східнохристиянського богослов'я

Львів 2022

Зміст

Вступ	5
I Розділ. Рух католицьких робітників	8
1.1. Контекст заснування Руху католицьких робітників	8
1.2. Лідери Руху католицьких робітників.....	11
1.2.1 Дороті Дей.....	11
1.2.2 Пітер Маурін.....	14
1.3. Філософія та побут Руху католицьких робітників.....	17
1.3.1 Інформаційний канал руху. Газета «Католицький робітник».	17
1.4. Особисте свідчення. Сьогодення Руху католицьких робітників....	24
II Розділ. Рух «Емаус»	31
2.1. Абе П'єр. Наріжний камінь «Емаусу»	31
2.1.1 Правила спільноти.....	34
2.1.2 Отець Девід Кірх – особа, в якій «Емаус» зустрівся з РКР..	36
2.1.3 Міжнародний «Емаус»	37
2.2. Українська спільнота «Емаус-Оселя»	39
2.2.1 Джерела ідеї та контексти її втілення	39
2.2.2 Журнал «Просто неба»	44
2.2.3 «Оселя» та «Емаус»	46
2.3. Олеся Саноцька. Джерела віри.....	47
2.3.1 Контексти життя Олесі Саноцької.....	47
2.3.2 Олеся і Свята Тереза з Лізьє	48
2.3.3 «Оселя» для Надії.....	49
III Розділ. Спільнота	51
3.1. Фундаменти спільноти	51
3.1.1 Лідерство у спільноті	52

3.1.2	Спільнота і спілкування.....	56
3.2	Ідеологія та спільнота.....	61
3.3	Спільнота і віра	62
Висновки.....		64
Список використаної літератури.....		69
Додаткові джерела.....		70
Додатки (інтерв'ю).....		71

Вступ

Віра і спільнота. Здавалося б, більшість має дотичність і до одного, і до іншого, але чи свідома наша віра, чи правдивою є наша приналежність до спільноти? Чи впливає наша віра на спільноту, до якої належимо, яку співтворимо? Відповідь на ці та інші запитання шукаю в цій науковій роботі.

Щоб полегшити та збагатити цей шлях, розповім про людей глибокої віри та активної дії, які стали будівничими унікальних спільнот. Для кращого розуміння феноменів цих людей, спробую зануритися в їхні історії, контексти, життєві драми та глибинну мотивацію їхньої діяльності. Між рядків стараюся вловити головне – шлях віри, який був червоною ниткою кожної з героїнь. Шлях, який привів їх до спільноти, відкрив очі на ближнього, його болі та глибинні потреби.

Це дослідження про безумовну пошану до гідності кожної людини та про плоди цього відношення – масштабні організації, що існують та виконують свої місії дотепер.

Мова йтиме про подібних за своїми життєвими пошуками та шляхами Дороті Дей – співзасновницю Руху католицьких робітників (Catholic worker movement) та Олесю Саноцьку – співзасновницю «Емаус-Оселі», а також людей дотичних до цих спільнот.

Метою роботи є показати важливість живої віри, яка уможливила розбудову цих спільнот. Досягнення поставленої мети передбачає збір та аналіз всієї доступної інформації на цю тему, особисті візити в осередки Руху католицьких робітників та «Емаус-Оселі», а також інтерв'ю з сучасними мешканцями цих спільнот.

Актуальність дослідження вбачаю у віднайденні механізмів допомоги залежним, бідним, бездомним і тим, хто хоче жити та служити іншим у спільноті. Зважаючи на непрості виклики часу, пов'язані з війною,

пандемією та економічними негараздами, тема є актуальною зараз і, очевидно, залишатиметься актуальною найближчі роки.

Моя **гіпотеза** полягає у тому, що ефективним механізмом допомоги таким людям є створення для них можливості взяти участь у спільноті взаємодопомоги. Спільноті, що базується на вірі в Бога, взаємній пошані та спільній праці. Саме такі спільноти відповідають на найглибинніші потреби їхніх учасників, будують надійні зв'язки між ними та мають реабілітаційний характер.

Для розкриття теми використовую автобіографії та інші праці засновників досліджуваних спільнот, а також інтерв'ю та живі свідчення, частину з яких збирав особисто.

Для дослідження використано **літературу**: більшість інформації про Рух католицьких робітників (I розділ) беру з автобіографічної праці Дороті Дей «Довга самотність» (*The long loneliness*)¹. Інформацію про «Емаус-Оселю» (II розділ), отримую з єдиної українськомовної книги про цей рух (Рух «Емаус». Історія солідарності)², автор Андрій Курков. Головним джерелом інформації про спосіб творення спільноти (III розділ) беру від Жана Ваньє (праця «Спільнота»)³.

Хронологічні межі дослідження: період від заснування Руху католицьких робітників та «Емаусу» в середині 20 століття до сьогодні. Важливою частиною мого дослідження спільнот «Емаус» та Руху католицьких робітників стали мої відвідини, життя та служіння в їхніх осередках. За цей час мені вдалося відзняти репортажний відеоматеріал про ці рухи, що є важливою частиною моєї роботи. Надіюся, це стане корисним внеском у збереження пам'яті про історію цих рухів.

Текстова робота має мету ознайомити з історичними контекстами творення Руху католицьких робітників та «Емаус-Оселі», що допоможе

¹ Dorothy Day. *The long loneliness: Autobiography*. Image 1989

² Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017

³ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012

краще розуміти практичну частину – фільми-репортажі про сучасність цих спільнот.

На мою думку, саме практична частина цієї магістерської роботи у вигляді фільмів є ключовою. Адже візуальний матеріал здатний детальніше передати атмосферу середовищ, які досліджую, що підтверджує прислів'я: «краще один раз побачити, ніж сто – почути».

Надіюся, моя робота стане доречною та корисною для розбудови спільнот на міцному фундаменті віри.

Розділ I. Рух католицьких робітників

У цьому розділі я розповім про Рух католицьких робітників (РКР), контекст його виникнення, філософію, практики та ключових творців – Дороті Дей і Пітера Мауріна.

1.1 Контекст заснування Руху католицьких робітників

Після громадянської війни другої половини 19 ст. у США розпочався період швидкої модернізації суспільства. Цей процес призвів до монополізації та концентрації влади в руках невеликих груп людей. Як наслідок, почали з'являтися нові соціальні, економічні та політичні виклики, пов'язані з соціальною несправедливістю.

Кінцевий етап цієї різносторонньої проблеми згодом історія назвала «великою депресією» 1929-1933 рр., що мало вагомі наслідки для подальшого розвитку країни. Вперше уряд США запровадив державний контроль монополій. Також вперше були розроблені масштабні соціальні програми для ліквідації великої прірви між багатими та бідними. Ці зміни суттєво змінили обличчя американської економіки та суспільства загалом.⁴

Одним з рухів, що утворився на цій хвилі та запропонував гідну альтернативу в боротьбі з соціальними негараздами став Рух католицьких робітників. Базуючись на соціальному вченні Католицької Церкви, Рух католицьких робітників (РКР)⁵ запропонував ефективну систему допомоги нужденним, шляхом створення «домів гостинності», де надавали необхідну допомогу та залучали таких людей до спільноти. Хоча рух тісно пов'язаний з Католицькою Церквою, проте ніколи не зосереджувався на праці у межах церковних структур, а користувався переважно її духовним супроводом.

⁴ Говард Синкотта, *Історія Сполучених Штатів*, Інформаційне агентство сполучених штатів, 1993 р., 250 ст.

⁵ РКР – Рух католицьких робітників. (Catholic Worker Movement). Надалі у тексті використовуватиметься ця аббревіатура.

Рух католицьких робітників розпочав свою діяльність водночас із початком нового історичного етапу в політичному житті США. Тоді президентом обрали Франкліна Рузвельта. Політика новообраного президента «новий курс» була жорсткою та спрямованою на реформи для утвердження капіталістичної системи економіки.⁶ Важливим новаторством став закон 1935 р. про соціальне забезпечення. В ньому йдеться про страхування літніх, безробітних та інвалідів; а страхування функціонує завдяки внескам роботодавців і самих працівників. Ця система не була для США традиційною, тому протистояла значній критиці.⁷ Цей закон свідчить про те, що розв'язання соціальних проблем, зокрема масового безробіття, були пріоритетом на державному рівні.

Проте Дороті Дей з односторонніми підійшли до подолання цих проблем зі свого боку. Для неї було недостатньо нагодувати голодних людей. Вона наважилася дати людям спільноту, в якій цю їжу можна було б споживати разом. Я б окреслив цей шлях, як шлях від співчуття до усвідомленості, як покликання від Бога, як шлях дії. Це покликання вилилося в особливу форму руху солідарності з бідним та людьми, що потребують. Все почалося у Нью-Йорку.

Для Дороті Дей визначальним був духовний стрижень руху як правдивий мотив до дії. Тож рух почався з осмислення та слова – з газети, яка до сьогодні називається «Католицький робітник» (Catholic worker).⁸

Рух творився поступово – відгукуючись на реальні потреби найбідніших. Спільнота об'єдналась саме довкола цієї місії. Так у духовній та ідейній солідарності виник Рух католицьких робітників.

Час коли розвивався рух був одним з найскладніших та найнепередбачуваніших в історії США. Попереду була Друга світова війна.

⁶ Говард Синкотта, *Історія Сполучених Штатів*, Інформаційне агентство сполучених штатів.1993, 258 ст.

⁷ Говард Синкотта, *Історія Сполучених Штатів*, Інформаційне агентство сполучених штатів.1993, ст., 263 ст.

⁸ May Day,1933 //www.catholicworker.org/forest-beginnings.html //

Влада завжди старалась зайняти миротворчу позицію спостерігача, проте ретельно готувалася до найгіршого. Вперше в історії США президент залишався на третій термін. Рузвельт всяко старався підтримати окуповані нацистами країни. Спершу економічними важелями впливу, далі – зброєю для Англії, Радянського Союзу та Китаю, котрих вважав стратегічно важливими для захисту США. Так у 1940-му вперше в історії відбувся призов у армію США у мирний час.

В 1941 р., після нападу Японців на Перл-Харбор, у США почалася мілітаризація. Це охопило всі сфери людського життя та сприяло значному переміщенню населення. Напад на США звів нанівець усякі заклики ізоляціоністів та призвів до успішної мобілізації. Наприкінці 1943-го майже 65 мільйонів чоловіків та жінок у США працювали на фронт.⁹

Контекст війни дуже важливий для цілісного розуміння місії Руху католицьких робітників. Адже РКР мав миротворчий напрям і закликав США, як і закликає досі, до згортання зовнішніх військових кампаній та до позбавлення власного ядерного потенціалу. Для багатьох людей РКР саме із цим напрямком досі асоціюється найбільше.

Рухи робітників, які тоді існували у США, були переважно поєднані між собою мотивами лобіювання інтересів різних профспілок. РКР теж виник на цій хвилі, але відрізнявся від інших рухів. Він був особливим своїм духовним та місійним характером, що проявляється у головному правилі руху – діла милосердя. Ця особлива «профспілка» стала потужним голосом тих, хто в силу різних обставин, такого голосу не мав – бідних, голодних, бездомних, переселенців, ув'язнених та самотніх. Праця та віра стали наріжними каменями руху. Ці цінності згодом охопили значну частину

⁹Говард Синкотта, *Історія Сполучених Штатів*, Інформаційне агентство сполучених штатів.1993, ст. 258-263

американського суспільства та стали цінностями усїєї Америки, а РКР став свого роду пророчим свідком й одним із передвісників цих перемін.¹⁰

Головними стовпами руху стали – американець французького походження Пітер Маурін та жінка, яка стала символом боротьби за соціальну справедливість у США – Дороті Дей.¹¹

1.2 Лідери Руху католицьких робітників

Основоположниками РКР стали особи з непростим життєвим досвідом, великою харизмою та вірою. Жінка з непростим шляхом пошуку – Дороті Дей, та чоловік, ідеалами якого вона гаряче перейнялася – Пітер Маурін. Разом із командою однодумців вони змогли допомогти багатьом нужденним та запропонували своє особливе бачення реалізації соціальної місії Католицької Церкви у США. Вони не будували релігійної організації. Вони просто робили те, до чого їх призивала віра – діла милосердя. Їхнє слово було в першу чергу ділом. Хоча, і слова у їхньому ділі не бракувало, адже для Дороті Дей слово було професією. Вона була журналісткою. Пітер Маурін був педагогом та написав кілька книг, найвідоміша з яких «Легкі есе» (Easy Essays).¹² Зрештою, сам рух почався зі слова – з газети «Католицький робітник» (Catholic worker), про яку розповім більше у наступному розділі.

1.2.1 Дороті Дей

Попри свою активну, спершу журналістську, а потім громадську діяльність Дороті Дей не залишила надто багато спогадів про себе. Проте добрий шмат такої інформації отримуємо з її автобіографії «Довга самотність» (The long

¹⁰ О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Дороті Дей, Рух Католицьких робітників, Додаток

¹¹ Kaiser Blair, *A church in search of itself: Benedict XVI and the battle for the future*. New York. 2007. ст. 58.

¹² Maurin, Peter. *Easy Essays*. Catholic Worker Reprint Series. Wipf & Stock Publishers.

lonrliness)¹³. Ця назва, мабуть, найкраще характеризує її життя, її довгі пошуки, злети та падіння, її боротьбу.

Дороті Дей народилася у США 8 грудня 1897 р. Вона була третьою з п'яти дітей у сім'ї. Коли Дороті було 6 років сім'я перебралася в Каліфорнію, а згодом – у Чикаго, де навчалася в Університеті Іллінойс. Але вже через 2 роки залишила навчання та переїхала у Нью-Йорк. У 1910-20 рр. вона працювала журналісткою. У той час захоплювалася соціалізмом, частково була наближена і до комуністичних середовищ, проте так ніколи й не вступила у жодну з їхніх організацій. Цікаво, що Дороті Дей захоплювалася російською культурою. Особливо – думками Л. Толстого, Ф. Достоєвського, М. Бердяєва.¹⁴ Ці мислителі дуже вплинули на її духовний світ та розширили світогляд. На цій хвилі вона захопилася ще політикою лівих ідей, дописувала у соціалістичні журнали. Дороті не раз брала інтерв'ю у відомих громадських та політичних діячів. Одним з таких співбесідників був навіть Лев Троцький. Дей часто брала участь у мітингах, маршах та навіть голодуваннях на захист прав жінок, зокрема права на голосування. На одному з таких мітингів у 1917 р. була ув'язнена на декілька діб.¹⁵

Цікавість до пізнання робило Дороті Дей непосидючою. Їй не вдалось створити довготривалі стосунки з жодним своїм партнером. Коли чоловіки не могли йти в ногу з поривами її пошуку – відносини переривалися або закінчувалися. До одруження у Дороті було декілька відносин з чоловіками, одне з яких закінчилось болючою та переломною травмою – аборт. Це, без сумніву, мало важкі психологічні та духовні наслідки, що, на мою думку, чітко проглядається у подальшому житті Дороті Дей.

Згодом Дороті одружилась з біологом і анархістом Форстером Батерхемом. У 1924 р. в них народилась донька Тамара. Дей вирішила охрестити її у Католицькій Церкві. Це стало початком її шляху відновлення

¹³ Dorothy Day. *The long lonrliness: Autobiogaphy*. Image 1989.

¹⁴ Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 5

¹⁵ Dorothy Day. *The long lonrliness: Autobiogaphy*. Image 1989. ст. 54-91

віри. У 1927 р. вона прийняла християнство (католицизм), що дало поштовх до нових активностей. Проте, вони набули вже значно інших внутрішніх мотивів: позбавилися ідеологічності та базувалися на вірі, що на той час стала головним пошуком Дороті Дей. Тоді вона стала на захист тих, хто опинився у найбільшій скруті – голодних та бездомних.

Після зустрічі з Пітером Мауріном у Вашингтоні 1932 р. вони починають видавати газету «Католицький робітник»¹⁶, з якої почалося те, що зараз тісно пов'язане з іменем Дороті Дей – Рух католицьких робітників. Проте не менш важливою особою у заснуванні та розвитку руху був Пітер Маурін – ідеями якого свого часу так гаряче пройнялася Дороті. Вона почала практично втілювати усе те, про що говорив Маурін.

З 1933 р. і до смерті 29 грудня 1980 р. Дороті Дей присвятила себе створенню спільнот Руху католицьких робітників.

У 2015 р. папа Франциск згадав її поруч із чотирма великими американцями – Авраамом Лінкольном, Мартіном Лютером Кінгом та Томасом Мертоном і сказав:

У цей час, коли соціальні ініціативи такі важливі, я не можу не згадати слуги Божої Дороті Дей, яка заснувала Рух католицьких робітників. Її соціальна дія, запал до справедливості та захисту пригноблених були натхненні Євангелієм, вірою та прикладами святих.¹⁷

Попри епізодичну розгубленість та відсутність централізації, Рух католицьких робітників продовжує і сьогодні існувати та здійснювати свої місії на всій території США.

Найважливішою працею Дороті Дей про своє життя, рух і віру є її автобіографія «Довга самотність». Написана у стилі щирого свідчення про перемену, вона стала настільною книгою багатьох шукачів сенсу та

¹⁶ Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 44-47.

¹⁷ Папа Франциск, www.npr.org/sections/thetwo-way/2015/09/24/443126027/in-pope-francis-congress-speech //

соціальних зрушень. «Довга самотність» є першоджерелом інформації про життя Дороті Дей, зокрема і в її шляху творення Руху католицьких робітників. Говорячи про Дороті Дей – говоримо і про рух. Адже рух став вершиною здійснення покликання Дороті Дей, її спільнотою та сім'єю на все життя. Для його учасників і співтворців рух був чимось більшим, аніж пересічна організація, а Дороті Дей була подругою та сестрою.¹⁸

Особливу роль в особистому житті Дороті Дей та розвитку Руху католицьких робітників відігравав також Пітер Маурін.

1.2.2 Пітер Маурін

Активна діяльність Дороті Дей почалася з її знайомства з Пітером Мауріном, послідовницею чийх ідей вона стала. Пітер Маурін був її натхненником. Він володів «мистецтвом стосунків з людьми». Саме стосунки та діалоги були в основі його ідей. Він був прихильником євангельської простоти та радості. Вважав, що у поверненні до цих принципів лежить ключ до здорового суспільства. Ці принципи лягли у його найвідомішу збірку «Короткі есе» та стали неформальною ідейною декларацією руху. Згідно з Дороті Дей, основою цієї харизми – була його можливість бачити у кожному Христа. Пітер Маурін бачив себе трубадуром Христа та хотів коротко й чітко доносити його Слово до людей. З цього виник особливий стиль простоти та чіткості повідомлення. Це стиль на перетині притчі, вірша та афоризму.¹⁹

Католицький робітник
підтримує кооперацію
на протигагу капіталізму
Католицький робітник
підтримує персоналізм
на протигагу соціалізму
Католицький робітник

¹⁸ McKanan, Daniel (March 2007). «*Inventing the Catholic Worker Family*» Church History, ст. 84.

¹⁹ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 16-18.

підтримує лідерство
на противагу диктаторству
Католицький робітник
підтримує аграрність
на противагу індустріалізації
Католицький робітник
підтримує децентралізацію
на противагу тоталітаризму.²⁰

Пітер Маурін був людиною відкритого міжконфесійного світогляду. Мислив широко та сміливо, багато мріяв. Він був ентузіастом та великим оптимістом, бачив у людині її таланти та допомагав розкрити їх.²¹ Дороті Дей згадує про нього так: «Бачу, як він спокійно прогулюється містом, задуманий, руки складені позаду. Він не звертає уваги на кольори світлофору. Думаю, надіється лише на свого ангела охоронця».²²

Пітер Маурін народився у багатодітній сільській французькій сім'ї в містечку Аутлеті (Oultet) 9 травня 1877 р. У 16 років пішов вчитися в християнську школу, яка заклала його моральні основи простоти, благочестя та служіння бідним. У 1898 р. його призвали служити до армії, де у Пітера виникали значні внутрішні неполадки між розумінням релігійних та політичних обов'язків. Після армії він виїхав у Канаду, де спробував найважчі різновиди робіт та найгірші умови проживання. Це був його досвід убогості. Убогості, яку він полюбив та проповідував як стан, у котрому людині найкраще залишатися доброю.²³

Він був вчителем від природи. Навчав при кожній нагоді проповідуючи короткими простими ідеями та з почуттям гумору. Він був народним вчителем. Так амбіції змінювати світ занесли його в США. Тут

²⁰ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 58.

²¹ Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 42-47

²² Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 47

²³ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 48-49.

він шукав тих, хто готовий почути його. Тією, хто почула та одразу ж відгукнулася стала Дороті Дей.²⁴

Дороті Дей та Пітер Маурін порозумілися схожими поглядами щодо віри, політики, справедливості та покликом до служіння ближнім. У світському житті цей поклик до служіння кидав їх у різні прояви боротьби за справедливість. Проте із християнським впливом їхні пошуки набули інших форм радикальності. Ця радикальність вилася у побудові Руху католицьких робітників. Щоб могли промовляти, Пітер Маурін вирішив випускати газету, як ідейну основу та рупор майбутнього руху.²⁵

Говорячи про ідейні засади руху – говоримо, у найбільшій мірі, про Пітера Маурін як їхнього головного генератора. Його базовою ідеєю було повернення до простоти, добровільна вбогість та відкритість до тих, що потребують. Ця простота вилася у єдине правило і мету всього руху – діла милосердя. Також Пітер Маурін проповідував повернення до природи та сільського господарства. Він був персоналістом та комунітаристом. Умів доносити до людей головні послання короткими та влучними висловами.²⁶

Пітер Маурін любив та умів стимулювати роздуми, заводив розмови й рекомендував список базової до прочитання літератури. Пропагував особисті довгі розмови та роль особистого наставника, яким часто сам і був для багатьох людей з якими стикався.²⁷

²⁴ Головний сайт РКР, <http://www.catholicworker.org/petermaurin/pm-biography.htm>

²⁵ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 4-6.

²⁶ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 47-50.

²⁷ Peter Maurin: Prophet in the Twentieth Century. New York: Paulist Press, 1981. ст. 25-27.

1.3 Філософія та побут Руху католицьких робітників

1.3.1 Інформаційний канал руху. Газета «Католицький робітник» (Catholic worker)

Ідею випускати газету Пітер Маурін розповів Дороті Дей, як професійній журналістці, одразу при зустрічі. Дороті сприйняла пропозицію Мауріна з захопленням та одразу на неї відгукнулася. Спершу газета мала гучно називатися «Католицький радикал». Проте Дороті Дей хотіла звертатися в першу чергу до робітників, тому наполягла на тому, аби газета називалася «Католицький робітник». Хоча з часом сказала, що якби повернутись назад, вона б назвала її просто «Люди», щоб розповідати там історії людей. Ця назва більше відповідає ідеї центральності людини в русі. Адже у газеті значну частину публікацій займали саме історії людей.²⁸

Так з газети вони почали революцію «знизу», пропагуючи простий спосіб життя та зміну інших усталених у суспільстві «правил гри». Газета у своїй основі була рупором соціального вчення Католицької Церкви.²⁹

Перший наклад газети сягав 2500 примірників. Протягом трьох років діяльності наклад зріс до 150 000, що свідчить про актуальність руху та його ідей. Газета продавалася переважно у католицьких парафіях, а також просто на вулицях. Ціна була символічною – 1 цент, так і залишається до сьогодні. З часом газету почали видавати в Австралії та Англії. Але ці видання носили більш лібертаріанський характер, аніж пацифістський, як це було у США.³⁰

Ідейні засади Руху католицьких робітників

Рух католицьких робітників – це амбітна спроба повернення до простоти у вірі, служінні, житті в спільноті та праці. Радикальна і безкомпромісна у

²⁸ Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 44-46.

²⁹ Головний сайт РКР, <http://www.catholicworker.org/petermaurin/pm-biography.html>, 20.05.2015 р.

³⁰ Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 45.

своєму прояві спроба, яка триває і дотепер. Підтвердженням цього є перша, запропонована Пітером Мауріном, назва руху – Рух католицьких радикалів. Пітер Маурін жив цим – радикальною любов'ю. Проте під «тиском» Дороті Дей, як і у випадку газети, слово «радикалів» замінили на «робітників», щоб зосередитись на цільовій аудиторії руху. Зрештою, РКР дійсно був рухом робітників, адже праця і стала основою його дії. Це не було через ідейну складову – такою була необхідністю. Праця давала спільнотам їжу та інші ресурси для життя. Рух не жив з чиєїсь допомоги чи державних дотацій, не був державною програмою підтримки бідних та безробітних.

Рух почався з ідеї допомогти потребуючим. Решта надбудовувалася солідарністю небайдужих та узгодженням.³¹

Рух не позиціонував себе як релігійний, але для його засновників віра була основою дії.³² Їхній тогочасний релігійний світогляд був досить радикальним та сприймався неоднозначно як у світському, так і у церковному середовищах. Засадами руху були стосунки між людьми, взаємодопомога у спільноті та допомога тим, хто опинився у скруті.

«Найменше, що робить РКР – це пробуджує свідомість»³³, – сказав Пітер Маурін, стараючись коротко описати те, чим є Рух. Дороті Дей бачила його, як місіонерів: «Як Церква висилала місіонерів у важкі місця – так це робив і РКР, засновуючи осередки у місцях, де вони були найбільше потрібні»³⁴ Спершу рух зайняв найширшу місію – бути там, де людина в потребі. Місія, що тісно переплітається з місією Церкви. Зрештою РКР і був Церквою – тобто, особливою спільнотою у широких її межах.

На мою думку, ширина місії РКР унеможливила надмірну централізацію руху. Осередки РКР мають подібні цінності, але можуть не мати між собою особливої схожості у діяльності. Тож часто єдиною точкою

³¹ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 30-35.

³² О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Дороті Дей, Рух Католицьких робітників, Додаток

³³ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст.16

³⁴ Dorothy Day. *The long loneliness: Autobiography*. Image 1989, ст. 210.

дотику залишається лише коріння ідентичності та цінностей, що ідейно тягнуться від Дороти Дей та Пітера Мауріна.³⁵

Не раз ставалося таке, що осередки, які засновувались як частина РКР, відпадали від руху через ідейні розбіжності. Так сталося, наприклад, з осередком у Чикаго.³⁶

Ще задовго до знайомства з Пітером Мауріном Дороти Дей симпатизувала ідеям комунізму. Згодом вона переосмислила та лише критично відгукувалася про цю ідеологію. Навіть більше, вона запропонувала добру альтернативу комунізму у США. Слово «робітник» у назві руху, зверталось до цільової аудиторії, яку хотіли охопити комуністи, але зовсім іншим повідомленням, аніж повідомлення РКР. Повідомленням РКР було соціальне вчення Церкви, яке втілювалося у маленьких спільнотах людей, що жили та служили разом для потребуючих людей.³⁷ Тож, на мою думку, РКР відіграв дуже позитивну роль у відведенні небезпеки комунізму в США, яка була досить реальною загрозою на той час.³⁸

Почалося все з орендованої квартири у Нью-Йорку. Там жили студенти та працівники – загалом близько 20 осіб. На літні канікули туди приїздили студенти, допомагали та переймали досвід.³⁹ Це давало можливість організовувати такі доми ще в інших місцях.

Однією з місій та завдань руху було поширення таких осередків – гостинних домів⁴⁰ для тих, хто у потребі. Ці осередки набували різних форм у залежності від проблем, що допомагала вирішувати певна спільнота. Так утворювалися доми для колишніх алкозалежних, хворих на рак, бездомних

³⁵ О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Дороти Дей, Рух католицьких робітників

³⁶ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 338-339.

³⁷ The Catholic Worker, Communism and the Communist Party //muse.jhu.edu/article/542796// ст. 87

³⁸ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 349.

³⁹ О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Дороти Дей, Рух Католицьких робітників, Додаток

⁴⁰ Поняття з мови оригіналу, яке окреслило цей новий феномен - *house of hospitality*

та інших. Рух існує дотепер та налічує близько 200 осередків у США та 28 поза межами держави.

Однією з причин швидкого поширення таких спільнот стало бажання студентів шукати себе та жити поза межами дому, допомагаючи комусь і самим собі. Свою роль відіграло і безробіття. Багато таких спільнот характеризувалися видаванням власного часопису, тож багато хто хотів долучитися до цього та вчитися мистецтву писати. Такі спільноти були у Чикаго, Балтиморі, Сіетлі, Філадельфії та інших містах. Рух мав велику автономію своїх осередків та був радше ідейним, не маючи чіткої ієрархічної структури.

Життя у спільноті не завжди було комфортним, та для тих, хто був у потребі такі умови були хоча б якоюсь допомогою. Деякі доми не мали центрального опалення та взимку опалювалися дровами. Деякі – без центральної каналізації та з туалетами на вулиці. Спільне життя потребувало певної жертви: відсутність особливого комфорту, дотримання правил спільного проживання.⁴¹

Стиль життя окреслювався, як свідоме прийняття бідності не через відсутність грошей, а через ідейну складову руху. Хоча грошей і справді часто бракувало для оплати оренди приміщення чи оплати інших рахунків, але якщо заходили у безвихідь, то завжди знаходилася допомога, переважно у вигляді особистих пожертв. Коли грошей було забагато – не спішили їх відкласти.⁴² Жили євангельським одним днем.⁴³

Громадянська позиція Руху католицьких робітників

Час зародження руху був важким часом боротьби з наслідками періоду Великої депресії. До всіх викликів, які були у суспільстві додалися ще і протистояння різних соціальних та ідеологічних груп. Це часто призводило

⁴¹ Dorothy Day. *The long loneliness: Autobiography*. Image 1989, ст. 182.

⁴² Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 294.

⁴³ Біблія, Євангеліє від Матвія 6:34

до трагічних наслідків та значних жертв. Дороті Дей, як журналістка, часто писала про біди, які бачила, але писати було для неї недостатньо. Вона висловлювала активну позицію на маршах та акціях протесту, що з часом стало притаманним всьому руху.

Важливо, що рух також висловлював активну громадянську позицію, беручи участь в акціях мирного спротиву, наприклад, пікетуючи Німецьке посольство за антисемітизм у 1935 р., чи Мексиканське посольство за релігійні переслідування у 1934 р. Сама Дороті Дей була громадською активісткою, повсюди шукаючи справедливості, навіть не раз сиділа через це за ґратами. Туди вона йшла без опору, а в ув'язненні проповідувала свою віру – Євангеліє.⁴⁴ Вона була прихильницею мирного спротиву.⁴⁵

Рух католицьких робітників формував підвалини сучасної американської культури праці – надавав їй сакрального виміру. Багато з учасників руху були емігрантами, що прибули з різних усюд, втікаючи від політичних, релігійних та інших переслідувань. РКР був чудовою пропозицією для цієї категорії людей, які мали кращий шанс і умови закоренитися, щоб не бути відкинутими на новому місці у новій культурі. В домах-осередках руху було просто, але було і все необхідне для гідного життя та доброго нового початку – житло, праця, спільнота. Ця формула домів гостинності РКР стала доброю альтернативою та помічником багатьох соціальних служб, адже розв'язувала нагальні суспільні проблеми – бідності, бездомності, самотності.

Інколи сусіди осередків РКР думали, що там живуть комуністи. Хоча насправді з ідеями комунізму там були близько ознайомлені через проживання мексиканців та іспанців, які прибували з країн, в яких почалися громадянські війни. Проте, було дуже неприємно, згадує Дороті Дей, що їх сприймали за комуністів. Саме слова «робітник» спершу заставляло людей

⁴⁴ О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Дороті Дей, Рух католицьких робітників, Додаток

⁴⁵ Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 53-54.

не довіряти руху. Переважно Рух католицьких робітників сприймалися, як вовки серед овець. Часто їх провокативно запитували, що нового вони пропонують. У таких випадках РКР використовував формулу з трьох нововведень, які практикували у русі – круглі столи для дискусій (*Round-table discussions*), доми гостинності (*Houses of Hospitality*) та ферми-комуни (*Farming communes*). Тому невдовзі час поставив речі на свої місця і рух отримав загальне визнання, хоч не завжди однозначне.⁴⁶

РКР став неформальним рупором постанов II Ватиканського собору та втіленням Католицької Акції у США. Проте, навіть у середовищі Католицької церкви до руху ще довгий час ставилися неоднозначно. Частина практично підтримувала та сприяла, а частина, не заглиблюючись у розуміння, – вважала РКР приналежними до комуністів та мала упереджене ставлення щодо нього.⁴⁷

Християнський персоналізм

У сенсі філософського коріння Рух католицьких робітників можна окреслити як дієвий персоналізм. Це своєрідна філософія з наголосом на практиці засад і головного принципу персоналізму – безумовної поваги до людської особистості.⁴⁸ А також зі своїми особливими вкрапленнями мирного спротиву, наголосі на справедливому перерозподілі матеріальних благ та підтримці знедолених. Також Пітер Маурін, у дусі персоналізму, запровадив практику спільних фермерств для підтримки матеріальних потреб громади. Напряму, який пізніше отримав назву «Зелена революція»⁴⁹

Ось як Пітер Маурін підсумував переконання, які мають бути ціннісними орієнтирами прихильників руху:

⁴⁶ Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York 1983. ст. 70.

⁴⁷ Dorothy Day, *The long loneliness: Autobiography*. Image 1989. ст. 206.

⁴⁸ О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Дороті Дей, Рух Католицьких робітників Додаток

⁴⁹ Peter Maurin, *Community Ecology*, John Wiley & Sons 2000. ст. 5-7.

1. Підтримка братів і сестер руху.
2. Дотримання ідей персоналізму Католицької Церкви.
3. Підтримка будинку гостинності для негайної допомоги людям, що опинилися у скруті.
4. Створення господарських ферм-комун.
5. Діла милосердя.
6. Створення суспільства з новою філософією життя всередині старої, шляхом мирної «революції серця»⁵⁰

Створювати суспільство на нових, відкритих до інших культур, засадах. Саме таким мультикультурним та міжконфесійним і стало коріння руху, створеного на перехресті світів, опертого на Євангелії Христа.⁵¹

Філософія праці

«Якщо хто не хоче працювати, той нехай і не їсть»⁵² – цю фразу апостола Павла любив повторювати Пітер Маурін і дискутувати про роль та значення праці. Ці публічні розмови й дибати, які супроводжувалися сміхом, розвагою та водночас серйозністю, оживляли спільноти та надавали їм нових сенсів. Це вносило інтелектуальний та духовний елементи в життя спільноти, робило її цілісною. Важливим питанням для Мауріна також було те, як навчити людей полюбити простоту та працю. Він говорив про 4-годинний робочий день – 4 години для роботи, і 4 години для навчання та дискусій. Його роздуми часто перегукувалися з роздумами ранніх отців Церкви.⁵³

В осередках руху часто жили люди з проблемами, інколи – залежностями, тож для них праця набула ще й дисциплінарного та

⁵⁰ Mel Piehl: *Breaking Bread: The Catholic Worker and the Origin of Catholic Radicalism in America*, University of Alabama Press, 2006. ст. 75.

⁵¹ О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Дороти Дей, Рух Католицьких робітників, Додаток

⁵² 2 послання ап. Павла до Солунян 3:10.

⁵³ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 59-61.

реабілітаційного сенсу. Зрештою, не менш важливим було і те, що праця на фермах була формою самоутримання спільноти.⁵⁴

Щодо пошани праці – то на стінах осередків руху могли висіти ікони святих, котрі працюють. Для декотрих учасників спільнот РКР, котрі були з інших континентів, особливо пострадянських, православних, це здавалося дивним, подекуди навіть смішним. РКР завжди був живим організмом. Зокрема і щодо правил – вони тут завжди були лише інструментом та змінювалися в залежності від викликів і людей, які ставали учасниками або провідниками руху.⁵⁵

Газета теж пропагувала поєднання духовних та фізичних зусиль і була спробою надати сенсу праці, одухотворити її, що було новим на масовому рівні. Слово «робітник» у назві руху використовувалося в найширшому його значенні, маючи на увазі того, хто працює фізично, розумово чи духовно. Рух мав особливу місію – служіння та працю для бідних, а також мету донести важливість праці, удосконалення освіти.⁵⁶

1.4 Особисте свідчення.

Сьогодення Руху католицьких робітників

Працюючи над цією роботою, у 2016 р. я поїхав до США, щоб відвідати осередки РКР та особисто досвідчити життя в цій спільноті. Спершу я писав на електронні адреси, що вказані на сайті РКР, та особисті фейсбук сторінки конкретних спільнот. Проте так і не отримав жодної відповіді. На щастя, я мав там знайомого отця Майкла Пері, що був католицьким священником у Нью-Йорку. Майкл Пері має українське коріння і завдяки запрошенню екскратора Львівської богословської академії⁵⁷ о. Михайла Димида, вперше

⁵⁴ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 15-16.

⁵⁵ О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Дороті Дей, Рух католицьких робітників, Додаток

⁵⁶ Dorothy Day. *The long loneliness: Autobiography*. Image 1989, ст. 205

⁵⁷ ЛБА (Львівська Богословська Академія. Від 2003 р. — УКУ (Український Католицький Університет).

відвідав Україну, ставши волонтером літньої англomовної школи та близьким другом університету. Його дім у Брукліні завжди був прихистком викладачів та студентів УКУ під час їхнього перебування в США. Отже, дивним збігом обставин, виявилось, що отець Майкл Перрі є одним з духівників Руху католицьких робітників. Останнім часом о. Майкл щомісяця служив там літургії та регулярно відвозив залишки парафіяльної їжі для роздачі бідним.

Завдяки о. Майклу я отримав можливість потрапити до осередку РКР. А саме, в найстаріший з чинних осередків – «Дім Йосифа» на Манхеттені, який досі має незмінний фасад і ремонт. Осередок знаходиться на відстані близько 10 хвилин ходи до веж-близнюків, збитих терористами у 2001 р.

На кухні цього чотириповерхового будинку щодня годують та одягають бідних і бездомних людей найбагатшого куточка Землі – Манхеттена. В будівлі живуть члени руху та бездомні, яких прийняли у спільноту; дехто навіть десятиліттями. Там немає чіткого обмеження можливого для проживання часу. Місія спільноти незмінна з часів заснування – здійснювати служіння бідним. Вранці та ввечері біля дверей формується черга і бідних впускають на кухню. Там волонтери або жителі спільноти вже приготували трапезу з їжі, яку пожертвували місцеві жителі. Часто, це їжа з ресторанів, що залишилася після банкетів. Рух має домовленості з деякими ресторанами, і вони час від часу привозять туди залишки їжі.

Щодня бездомним подають свіжі обіди, які приготувала чергова група волонтерів. Це завжди величезний казан супу та друга страва. Коли обід готовий – в кухню заходить та кількість живої черги, яка поміщається за столами. Це приблизно 20 осіб. Їжа благословляється молитвою подяки від кухарів, і починається трапеза. Після того, як місце за столом звільняється, його займає наступна людина з живої черги, що сформувалася за дверима.

Деякі жителі спільноти обідають разом з гостями. Після трапези люди можуть взяти одяг, що посортований у підвалі під кухнею.

Більшість учасників трапези – ті самі місцеві безхатченки, кожен зі своєю історією та різними психічними травмами. У «Домі Йосифа» донедавна жили лише чоловіки. Жінки жили у «Домі Марії» на паралельній вулиці. Але віднедавна спільноти стали змішаними.

«Дім Марії» також один з найстаріших осередків руху і відомий тим, що це було останнім місцем життя Дороті Дей. Попри своє історичне значення, це місце зовсім не має культивації. У кімнаті, де колись жила Дороті Дей зараз просто живуть інші люди. «Дім Марії», як і «Дім Йосифа», перебуває у досить занедбаному стані.

«Дім Марії» не має можливості приймати бездомних на обіди через невелику кухню. Осередок радше служить місцем для внутрішніх подій руху, бо має досить великий зал для зустрічей. Саме там відбувалися круглі столи та дискусії руху – відома практика РКР для того, щоб спілкуватися, вчитися висловлюватись та кристалізувати думку. Цю практику пропагував Пітер Маурін, але з його старістю та смертю вона поступово занепала. Також там діє велика бібліотека. У ній є різні підбірки літератури – від богословської до класичної. Запам'яталася велика збірка російської класики. Особливо, Достоевський. Він був одним з улюблених письменників Дороті Дей. У «Домі Марії» також є невеличка, своєрідно оформлена у дусі РКР каплиця. Там у листопаді 1980-го лежало тіло Дороті Дей в день її похорону. І там вперше, ще юним, її побачив о. Майкл Пері, який через декілька років став одним з духівників руху.

Пожити в цьому місці довго мені не вдалося. У першу ніч мене покусали клопи. Спати було неможливо – це запам'яталося найбільше. А ще – відсутність чистоти та миші, які час до часу, пробігали кухнею. Кімната, в яку мене поселили, була точно не для гостей. Я провів день, щоб прибрати та вимити її, а вночі отримав кілька десятків укусів клопів. Наступну ніч

провів у бібліотеці «Дому Марії» Змушений сказати, що там клопи теж є. Це здалося постійною проблемою цього місця, і справді важко уявити реальну можливість вивести їх. Адаже постійний потік людей і речей, які з'являються у будинку, сприяє їхньому поширенню.

Із запланованого тижня я пробув там лише два дні та поїхав до Філадельфії, де мав можливість відвідувати РКР, не живучи у їхній спільноті. Так само було у Вашингтоні. У Філадельфії осередок РКР був просто домом для однієї сім'ї. Там не було ні спільноти, ні місії. Там мені сказали, що невдовзі у Філадельфії відбудеться з'їзд лідерів спільнот РКР, на якому буде лідерка руху – Марта Дей (внучка Дороті Дей).

З Мартою Дей мені вдалося зустрітися на декілька хвилин за обідньою трапезою під час цього з'їзду. На жаль, можливості до довшої розмови про рух у пані Марти не було. Ця зустріч була схожою на зустріч старих випускників. Люди віком після 50 звітували про те, як живуть їхні спільноти у різних регіонах. З цієї зустрічі я зрозумів, що рух існує інертно від заданого ще Дороті Дей ритму, де окрім волонтерів, практично немає молоді. Пізніше про цю проблему також розповів мені о. Майкл Пері. Але він розповідав про це з надією на переродження руху у щось неочікуване. Це можна зрозуміти, бо деякі з осередків РКР стали, фактично, домом для людей, які не мали свого дому. Тому спільнота потроху перетворилася на дім для людей похилого віку. Так в «Домі Марії» у 2016 р. ще жили люди, які жили там поруч із Дороті Дей.

Кожна окрема спільна РКР виглядала по-різному в залежності від людського фактора. Наприклад, у Вашингтоні спільнота була найбільш оновленою, з тих, які я відвідував. Там жили молоді люди. Серед них я познайомився з декількома переселенцями з Алжиру.

Вони вчили мене їсти їхню традиційну їжу руками та не дуже знали про РКР та його діяльність. Для тодішньої лідерки спільноти у Вашингтоні Кейсі Бойлен пріоритетною місією було позбавлення ядерного потенціалу

США. Тож вона була частою учасницею антимілітарних акцій під Білим домом. Історія Кейсі унікальна тим, що вона колишня дружина військового, і їхній шлюб розпався через суперечність позицій. Історія її послідовності у цих переконаннях унікальна. Якимось вони навіть пробралися на військову базу задля протесту і били великими молотками по підводних ядерних суднах, щоб привернути увагу суспільства до військових злочинів США. Антимілітарна та антиядерна позиції є пересічними для учасників руху. Багато з них вважають США найбільшою військовою загрозою світу. Послугуючись свободою слова вони вільно висловлюються на цю тему та проводять регулярні мітинги біля урядових будівель.

Я не сумніваюся у щирості переконань і готовності до жертви цих людей. Деякі з них, як Кейсі Бойлен, навіть декілька разів опинялися за ґратами через свою активність. Ніколи не скажеш про це з її майже дитячого беззахисного лиця та відкритості. У Вашингтоні мене прийняли якнайкраще. На відміну від інших осередків, які я відвідував, тут було чисто та охайно.

Порівнявши минуле і теперішнє РКР, стає помітним існування певної кризи руху.⁵⁸ На мою думку, найсуттєвішою точкою дотику всіх спільнот була саме харизматичність особи Дороти Дей. Щодо місії – діла милосердя, в залежності від локальних потреб. Ці осередки можна було б окреслити як спільноти швидкої соціальної допомоги. Це творило додаткову цінність таких осередків – відчуття причетності, спільноту. Тобто, крім їжі та вбрання, людина могла отримати тут більше – відчуття приналежності до спільноти. А отже, і надію на подолання найглибшої кризи – відчуття самотності. З точки зору розв'язання останньої проблеми – рух живий та активний. Зі сторони централізації, спільної візії та всього того, чим характеризується успішність сучасних неприбуткових неурядових організацій – РКР не є у найкращій ситуації.

⁵⁸ О. Майкл Пері, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Дороти Дей, Рух католицьких робітників

Не зовсім зрозумілими для мене залишаються зв'язки Руху католицьких робітників з Росією. Візити учасників руху туди почалися із першою можливістю перетнути кордон. Однією із перших була сама Дороті Дей у 1971 р. Тоді, для неї це була лише туристична мандрівка стежками російських мислителів, якими вона захоплювалася. Про це Дороті Дей пише у своєму щоденнику. Також згадує, що вона не перша із руху, хто відвідує Радянський Союз:

Я не була першою із РКР, хто відвідав Східну Європу.⁵⁹ Я згадала, що першим був один із наших дорогих друзів – моряк Джеймс Макговерн. Він був помічником на нафтовому танкері. Він втратив віру і повернув її, а тоді віддав свою зарплату нам, щоб оплатити рахунки за друкарню. Він ходив з нами на пікети між поїздками та надсилав чудову історію про клуб моряків у російському порту для шостого випуску нашої газети. Він загинув під час Другої світової війни, коли його корабель було торпедовано біля берегів Центральної Америки.⁶⁰

Також Дороті Дей у своєму щоденнику згадала іншу історію учасника РКР, який відвідував Росію з особливим візитом:

Іншим молодим чоловіком, який відвідав Росію, був Карл Мейер (Karl Meyer), який зараз відбуває покарання у вигляді дворічного терміну у Федеральній в'язниці Сенстоун за відмову платити податки через те, що ті спрямовуються на війну.

Кілька років тому він здійснив прогулянку від Сан-Франциско до Москви. Завершилась прогулянка в Московському університеті, де він спілкувався зі студентами. Він також розповсюджував листівки на Червоній площі. Це був незабутній візит.⁶¹

Частина спільноти РКР також є активними учасниками акцій спротиву мілітаризації США та критиками її військових кампаній. Одну з таких акцій спротиву мені вдалося зняти на відео у Вашингтоні. Цей епізод увійшов до фільму, який я долучаю до цієї роботи.

⁵⁹ Східна Європа - з контексту щоденника, мається на увазі Росія.

⁶⁰ On Pilgrimage: Russia // www.catholicworker.org/dorothyday/articles/515.html //

⁶¹ On Pilgrimage: Russia // www.catholicworker.org/dorothyday/articles/515.html //

Одне з питань, яке постало переді мною після відвідин РКР: «Чи не стала ідентичність руху, як доброго провокатора владі, пасткою для самого руху?» Чи немає спроб зовнішніх політичних гравців використати антимілітарні настрої РКР у своїх цілях?⁶²

Думаю, що кризові часи у світі та США відіб'ються на діяльності РКР і поставлять перед викликом трансформації або роздріблення. Чи зможе рух залишатися єдиною солідарною мережею? Чи залишиться католицьким? Після відвідин руху в мене з'явилося більше питань, аніж відповідей. А також склалося враження, що РКР є своєрідним острівцем, відмінним від інших громадських, релігійних чи субкультурних, відомих мені, спільнот США. Натомість Рух католицьких робітників має багато дотичного та спільного з рухом, який розвивався на Європейському континенті приблизно в цей самий час – Рухом «Емаус».

⁶² Феденко О.В., *Гібридна війна*, Young Scientist 2017, ст. 119-121.

Розділ II. Рух «Емаус»

Рух католицьких робітників, який ми досліджували у попередньому розділі, мав свого незалежно утвореного ідейного побратима у Європі – рух «Емаус». Схожий за харизмою та ідейною основою рух «Емаус» виник в 1949 р. у Франції. Його започаткував унікальний чоловік, монах, священник, активіст руху опору нацистській окупації та депутат Французького парламенту – Анрі Ґруе, більш знаний як Абе П'єр.⁶³ У цьому розділі вивчатиму його унікальну формулу спільноти взаємодопомоги, на прикладі однієї з таких спільнот в Україні.

2.1 Абе П'єр. Наріжний камінь «Емаусу»

Анрі Ґруе (Henri Grouès) народився 5 серпня 1912 р. у Ліоні, Франція. Його родина була багатодітною, релігійною та досить заможною. Анрі був одним з восьми дітей. Його батько Антуан мав дивну практику – щонеділі відвідувати з друзями бідні райони Ліону. Одного разу Антуан Ґруе взяв з собою і свого сина Анрі. Тоді 12-річний хлопчик вперше зблизька побачив бідність. Цей досвід назавжди закарбувався у його пам'яті та наблизив до усвідомлення своєї місії. У 18-річному віці Анрі вирішив стати ченцем-капуцином.⁶⁴

Після восьми років монашого життя його висвятили на священника та призначили на служіння у Гренобильську єпархію. Це був час початку Другої світової війни. У Франції почалась мобілізація, і Анрі призвали на фронт як офіцера. Проте слабке здоров'я не дало йому змоги пробути там довго, а важке запалення легень визначило подальшу долю. Отець Анрі став капеланом військового госпіталю у містечку Ля-Мур, а через якийсь час і сиротинця біля Гренобля.⁶⁵

⁶³ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 25.

⁶⁴ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 28.

⁶⁵ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 30.

У липні 1942-го Анрі став учасником руху опору колабораційному уряду Петена, що співпрацював з Гітлером. Анрі переховував у себе переслідуваних євреїв, а далі, підробляючи документи, нелегально переправляв їх через Альпи у Швейцарію. Найскладнішим випробуванням було переправлення через Альпійські перевали пораненого брата генерала де Голля – Жака.

Далі на Анрі чекали переслідування, втечі, підпільні місця проживання та різні псевдоніми, під якими він переправлявся з місця на місце. Так з'явився його найвідоміший псевдонім – Абе П'єр, який залишився з ним до кінця життя.

У одному з перельотів його запідозрила та ув'язнила американська поліція. Проте, зв'язавшись і адміністрацією де Голля, Абе П'єра звільнили.⁶⁶ Після війни Франція опинилася в руїнах, і це змусило Абе П'єра взяти участь у політичному житті країни. Так у 33 роки він без жодного політичного досвіду стає членом парламенту Франції. Його політичною програмою було те, що він робив і до того – допомога бідним та знедоленим.

67

Початки «Емаусу»

Як довідуємося з тексту, в цей час Абе П'єр придбав старенький будинок на околицях Парижа та став самотужки доводити його до ладу. П'єру Абе вдалось його перетворити у своєрідний молодіжний християнський центр. Щораз то більше це місце набувало вигляду вулика молодіжних активностей. Одного разу туди прийшов Жорж – колишній в'язень, який відсидів 20 років за вбивство. Йому просто не було куди повертатися після в'язниці. Тож його прихід визначив подальшу місію цього місця – і це стала початком руху «Емаус». А Жорж – першим жителем. Він допомога у

⁶⁶ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 34-35

⁶⁷ Axelle Brodriez-Dolino, *Emmaus and the Abbé Pierre*, Academic 2013, ст. 59

зведенні цього житла вже з новою місією – допомагати іншим, таким як він. Як казав Абе П'єр: «Емаус» – це коли бідні допомагають бідним». ⁶⁸

Абе П'єр не просто дав Жоржу житло, він запросив його у спільноту з місією – допомагати іншим, ще більш знедоленим. Абе П'єр запропонував Жоржу сенс, і чоловік відгукнувся на цю пропозицію. Так «камінь, який відкинули будівничі, той самий – став наріжним каменем». ⁶⁹ «Отче, ви дали мені те, чого я найбільше потребував: навчили допомагати іншим та почуватися потрібним», ⁷⁰ – так Жорж відгукувався про досвід «Емаусу» та зустріч з Абе П'єром. Історія вписала Жоржа як першого учасника та будівничого першої спільноти міжнародного руху взаємодопомоги «Емаус».

Допомагаючи іншим – допомагаємо собі

Феномен «Емаусу» полягає у переосмисленні благодійності. Учасники спільноти, яких ставало все більше і більше, були не пасивними одержувачами допомоги, а тими хто активно допомагає інших. Допомога ця полягала у спільній праці для тих, хто не міг допомогти собі сам. Зокрема – спорудження житла для безхатченків. Спільна праця для утримання себе та інших, як і спільний дах над головою, творили відчуття сім'ї. «Ви нерозсудливі та боягузи, – казав Абе П'єр, – якщо вибираєте благодійність, а не боротьбу за справедливість». ⁷¹

Згодом для стабільного заробітку Абе П'єр зі спільнотою дійшли цікавого рішення – збирати та продавати вживані речі. За виручені кошти спільнота функціонувала та здійснювала свою місію. ⁷² Така практика залишилася особливістю «Емаусу» по всьому світу. Довгий час суспільство ставилося до цього з підозрою, а часто і соромом. Лише з поширенням ідей

⁶⁸ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 38-40.

⁶⁹ Біблія, Марка 12:10

⁷⁰ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 42

⁷¹ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 41-23

⁷² Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 49

відповідального використання ресурсів, ближче до 80-их років, нового статусу набув і «Емаус», по суті, ставши передвісником нового тренду.⁷³

2.1.1 Правила спільноти

Спільноти «Емаус» розвиваються поступово. Прості правила були від початку заснування у кожній спільноті свої, а загальний маніфест організації був прийнятий лиш у 1969 р., під час першої світової асамблеї руху «Емаус» у Берні (Швейцарія). Цей маніфест – єдиний для всіх осередків «Емаус» по всьому світу.

Наша назва «Емаус» походить від назви містечка у Палестині, де відчай перетворився у надію. Вона символізує для нас усіх, віруючих та невіруючих, спільне переконання, що тільки любов може нас об'єднати та вести вперед. Рух «Емаус» зародився у листопаді 1949 р. коли, люди, які усвідомили своє привілейоване становище та соціальну відповідальність у світі несправедливості, та люди, які втратили сенс життя, вирішили об'єднати свої зусилля. Так вони почали разом працювати, щоб допомогти одні одним і тим, хто потерпає найбільше, вірячи у те, що власний порятунок приходить через порятунок інших.⁷⁴

«Емаус» – це не лише ті, хто безпосередньо живуть разом у спільнотах, але й ті, хто формує ширше коло солідарності навколо спільноти та її завдань. У маніфесті «Емаусу» присутній опис завдань та цілей, які мають поділяти охочі долучитися до спільноти. Таким чином формується унікальне ціннісне коло людей здатних до солідарності. Хто байдужий до цих цінностей – той сам, свідомо чи несвідомо, виключає себе з цього середовища. Ці «правила гри» є частиною маніфесту руху «Емаус» та окреслені у таких пунктах:

Наші принципи «Служи тим, кому менше пощастило, ніж тобі та служи тим, хто потерпає найбільше» стосуються всього людства, і вони є основою життя, миру та щастя кожної окремої людини, як і суспільства загалом.

Ми переконані, що повага до цього принципу є основою пошуку справедливості, а відтак – миру між людьми.

⁷³ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 45

⁷⁴ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 51

Наша мета – працювати для того, щоб кожна людина, кожне суспільство і кожна держава могли жити в мирі, досягати самореалізації та самовдосконалення через спілкування та взаємообмін у рівності та гідності.

Наші методи полягають у створенні, підтримці та координації спільнот, в яких кожен, у свободі та повазі, може задовольнити свої потреби та допомагати іншим.

Наша основна діяльність полягає у тому, щоб при будь-якій можливості збирати старі, викинуті чи вживані речі, та надавати їм нової цінності, і таким чином мати можливість допомагати тим, хто потерпає найбільше.

Будь-яка інша діяльність також повинна здійснюватися для усвідомлення цих проблем та їхнього вирішення; допомагати в першу чергу найбільш нужденним людям, ділити з ними труднощі та боротися – публічно чи приватно, аж до зникнення причин їхніх страждань.

Наша свобода. У досягненні своїх цілей «Емаус» не сповідує жодних інших ідеалів, крім викладених у цьому Маніфесті, і не підпорядковується жодним іншим органам чи владі, крім тих, що створені всередині Руху за власними правилами. Ми здійснюємо свою діяльність, дотримуючись Декларації прав людини, прийнятою ООН і справедливих законів кожного суспільства та держави, попри будь-які політичні, расові, мовні, духовні чи інші відмінності. Щоб приєднатися до нашої діяльності, достатньо прийняти цей Маніфест.

Наші члени. У цьому Маніфесті просто і зрозуміло викладені основи діяльності Руху «Емаус». Його повинна прийняти кожна група, яка прагне бути активним членом Руху.⁷⁵

Правила «Емаусу» визріли поступово – з досвіду функціонування спільноти. Вони з’явилися як констатація способу життя руху, а не навпаки. Правила приймалися як договір, спершу, між учасниками спільнот, далі – їхніх делегатів у творенні єдиного для «Емаусу» закону – маніфесту та статуту. Делегати з кожної чинної спільноти «Емаус» могли взяти участь у творенні «закону» Демократичний та відкритий спосіб прийняття рішень в «Емаусі» діє до сьогодні і є важливою частиною ідентичності спільноти.⁷⁶

На мою думку, такий відкритий спосіб функціонування спільнот «Емаус» є дуже корисним для виховання демократичного мислення у суспільстві. Він, без сумніву, відіграв свою позитивну роль у Європі. В такому випадку, спільнота «Емаус» отримує ще один важливий вимір – живий приклад чинної демократії для суспільства та школи демократії для тих, хто живе у спільнотах «Емаус» Школа відкритості, демократичності,

⁷⁵ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 51.

⁷⁶ Statutes and internal rules //emmaus-europe.org/wp-content/uploads/2021/03/statuts// ст. 6.

підзвітності. Зрештою, сама присутність у державі спільноти «Емаус» є свідченням певного рівня демократичності та відкритості суспільства. Проте, щоб бути відкритим треба мати, що відкривати, про що свідчити. Цим свідченням в «Емаусі» була допомога іншим, ще більш потребуєчим і праця. Парадоксально, що люди, які вчора потребували допомоги, сьогодні солідарно допомагають ще більш знедоленим у спільноті. Цей підхід став революційним, бо вирішував одразу декілька проблем – подолання самотності, боротьба з залежностями, а також давав людині дах над головою.

«Повстання доброти»

Логіка розвитку спільноти «Емаус» починається зі спроби збереження гідності людини, яка опинилася у скруті. Подією, що увійшла в історію не лише «Емаусу», а й усієї Франції, як «повстання доброти» стала зима 1954 р. Тоді Абе П'єр побачив на вулиці Парижа багато бездомних людей, що, через люті морози, вийшли з холодних підвалів у пошуках тепла. На цей час одна жінка навіть замерзла на смерть. Тоді Абе П'єр по радіо закликав людей про допомогу. Мобілізувалася ціла Франція. Для допомоги потребуєчим зібралось близько 5 000 000 французьких франків. До речі, 2 мільйони дав відомий актор та режисер – Чарлі Чаплін.⁷⁷

2.1.2 Отець Девід Кірх – особа, в якій «Емаус» зустрівся з Рухом католицьких робітників

В середині 1960-их «Емаус» з'явився і в США. Католицький священник Девід Кірх заснував спільноту в Гарвелі – найнебезпечнішому на той час

⁷⁷ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 67.

районі Нью-Йорку. Це був будинок, де у спільноті жило близько 70 безпритульних чоловіків та жінок.⁷⁸

Саме в особі Девіда Кірка «Емаус» зустрівся з Рухом католицьких робітників. Перед відкриттям «Емаусу» Девід Кірк працював з Дороті Дей у РКР, де пройшов важливий етап своєї формації. Важливо те, що відкрити у Гарвелі «Емаус» порадила Девіду Кірху саме Дороті Дей. Отець Девід вважав Дороті Дей своєю менторкою. І вона була йому настільки близькою, що він навіть заповів поховати його поруч з Дороті Дей на цвинтарі Воскресіння, що знаходиться на Стейтен-Айленді.⁷⁹

2.1.3 Міжнародний «Емаус»

Одразу після заснування руху «Емаус» почалося його поступове поширення. Особливо популярним він став у Латинській Америці, де рівень життя був значно гірший ніж у Європі. У Аргентині та Перу «Емаус» навіть став частиною державної програми боротьби із бідністю.

У середині 60-их років спільноти, що взяли за основу ідеї Абе П'єра були уже на всіх континентах, а у 1969 р. була створена міжнародна організація «Емаус». На той час «Емаус» налічував уже 61 спільноту в 25 країнах світу. Відтоді організація почала свій стрімкий та динамічний розвиток. Місцем центрального офісу стала Женева.⁸⁰

Цій історії передувала небезпечна для життя Абе П'єра подія. В одній з подорожей Абе П'єр попав у корабельну аварію, де з 400 пасажирів 80 загинуло. Абе П'єр теж був близький до смерті і його знепритомніле тіло рятувальники навіть поклали серед потопельників. На щастя, хтось помітив у ньому ознаки життя, і Абе П'єра вдалося привести до тями. Тоді, згідно з його спогадами, він переживав за одне – він був єдиною ланкою, яка

⁷⁸ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 90.

⁷⁹ Fr. David Kirk, *Road to Emmaus*, A Journal of Orthodox Faith and Culture, 2017, ст. 10.

⁸⁰ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 97.

поєднувала спільноти «Емаус» у всьому світі. Ця подія стала причиною пришвидшеної підготовки до створення міжнародного руху. Відтоді зустрічі представників усіх спільнот проводяться кожні чотири роки.⁸¹ Сьогодні «Емаус» налічує понад 350 спільнот у 37 країнах світу на всіх континентах.

⁸² Абе П'єра важко віднести до однієї сфери – священник, громадський діяч чи політик? Мабуть, Абе П'єр не ставив собі цих запитань, а просто допомагав людям там, де вони цього потребували; тоді, коли міг допомогти.

Помер Абе П'єр 22 січня 2007 р. Унікальність події похорону, який відбувся у соборі Паризької Богоматері описав автор першої української книги про історію руху «Емаус» Андрій Курков:

26 січня 2007 р. над Парижем світило сонце, а в передмісті французької столиці, Ествілі, як і майже по всій Франції, падав сніг. У Соборі Паризької Богоматері не було вільних місць. Бездомні, жебраки, державні діячі та єпископи сиділи поруч. Серед них – президент Франції Жак Ширак, прем'єр-міністр Домінік де Вільпен та багато інших членів уряду. На площі перед собором зібрались дві з половиною тисячі французів та іноземців, яким не вистачило місця всередині.⁸³

Справа Абе П'єра живе та розвивається далі і є потужним голосом бідних у світі – голосом тих, хто не може промовити за себе сам.⁸⁴ За декілька років до смерті Абе П'єра спільнота «Емаус» розпочала свій шлях і в Україні. У 2003 р. Олеся Саноцька започаткувала цю спільноту у Львові. Вона також була присутня на останньому міжнародному з'їзді «Емаусу», де мала нагоду особисто зустріти Абе П'єра.

На жаль, через стан здоров'я, Абе П'єр уже не зміг особисто відвідати найсхіднішої у Європі спільноти «Емаус-Оселі», що у Львові.

⁸¹ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 95.

⁸² Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 99.

⁸³ Абе П'єр // inkyiv.com.ua/2017/05/abat-pier/

⁸⁴ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 101.

2.2 Українська спільнота «Емаус-Оселя»

2.2.1 Джерела ідеї та контексти її втілення

Олеся Саноцька, засновниця «Емаус-Оселі» багато долучалася до громадських і церковних ініціатив. Вона викладала малювання дітям з неблагополучних сімей, працювала художником-декоратором в організації «Дорога», яка займалася проблемами наркозалежності та брала участь у багатьох волонтерських ініціативах.

Зустріч з людьми, що опинилися на маргінесі суспільства, і бажання допомогти їм визначило подальший шлях Олесі. В її голові потрохи проростало зерно майбутньої «Оселі». Праця Олесі з залежними дало можливість поїхати у поїздку за кордон для поглиблення досвіду. Так Олеся потрапила на стажування у польські організації, що займаються проблемами залежності та бездомності. В межах цієї поїздки вона відвідала польський осередок «Емаус» у Любліні. Це знайомство потягло за собою низку зв'язків і, крок за кроком, Олеся наблизилася до своєї ідеї, яку пояснює в одному з інтерв'ю:

Спільнота «Оселя» – це не притулок для бездомних. Це місце, де люди, які відчувають відповідальність за те, що відбувається у світі, та люди, які втратили сенс свого існування, об'єдналися задля допомоги собі та іншим. Так функціонує Спільнота і так працює «Емаус» у 40 країнах світу. Це певний стиль життя. Людина не тільки знаходить дах над головою, а й починає жити по-іншому.⁸⁵

Олеся Саноцька не лише помітила проблему бездомності та залежності, але і запропонувала інший підхід для її вирішення. Також, за її словами, ця проблема значно ширша, ніж здається на перший погляд:

⁸⁵ Олеся Саноцька // emaus-oselya.org/ua/?page_id=3558#myCarousel // стаття з сайту організації «Емаус-Оселя».

Така ідея потрібна не тільки бездомним людям, а й усім в Україні – ідея взаємодопомоги, ідея того, що немає непотрібних людей. Суспільство не може собі дозволити викреслити когось зі свого списку. В суспільстві, яке себе поважає, безпечно мала б почувати себе кожна людина. І як можна бути щасливим, коли є люди, які помирають від голоду, які на вулиці помирають? В посткомуністичній державі, де не визнавали бездомність, як соціальну проблему, треба було дуже багато про це говорити, щоб нас зрозуміли.⁸⁶

Мрія ставала все ближчою. Засновник польської спільноти Збігнєв Дрожковські став для Олесі другом, братом та наставником у всіх її наступних кроках заснування спільноти у Львові. В цей час він був офіційним представником «Емаусу» в країнах Східної Європи, тож це було безпосередньо в його компетенції. Справа заснування спільноти в Україні не була легкою, адже формула самовиживання такого роду спільноти сприятливо вкладається у логіку заможних країн, громадянське суспільство яких достатньо сильне і стабільне. Україна ж на той час такою і далеко не була. Тож Олеся стала першопрохідцем і, фактично, задавала нові тренди, формуючи атмосферу громадянського суспільства Львова, як наслідок – і всієї України.⁸⁷

Ініціативна група та перші дії

Першим приміщенням, у якому щонеділі збиралася ініціативна група став дитсадок у Кривчицях. Його Олесі з одностороннім надало згуртування Отців Салезіян. Там потроху народжувалося те, що зараз відоме як «Емаус-Оселя». Початком практичної діяльності стала Свята Вечеря для бідних, бездомних та самотніх, яка пройшла 6 січня 2003 р. в катехитичній залі Собору св. Юра. Про подію повідомляли по радіо, у газетах та оголошеннях розвішаних волонтерами по місту. Зібралось близько 250 людей, які змогли, чи не вперше, пережити цю подію в такій святковій атмосфері. Після вечері люди не хотіли розходитися, запитували чи буде таке ще, чи є де помитися

⁸⁶ Олеся Саноцька // emaus-oselya.org/ua/?page_id=3558#myCarousel // стаття з сайту організації «Емаус-Оселя».

⁸⁷ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 75.

і багато інших питань першої необхідності. Необхідність мати місце для прийняття таких людей ставала все нагальнішою.

Наступною великою подією ініціативної групи став Великодній сніданок у квітні цього ж року. Але одноразові акції не давали бажаного результату. Для Олесі та міста вони ставали лише підтвердженням проблем бідності, бездомності та залежності; це було лише першими кроками до побудови того, що вона омріяла, а згодом і чітко побачила у досвіді польської спільноти «Емаус» . Тож відкласти реалізацію не стала. Завдяки іноземній спільноті «Емаус» їй вдалося здійснити перший крок – купити будинок для майбутньої спільноти.⁸⁸

Бідні допомагають бідним

Як у 1950-х колишні бездомні жителі Франції зібрали 200 000 франків для бездомних Японії, так у 2003 р. колишні бездомні Німеччини зібрали 10 000 євро для заснування спільноти у Львові. Хоч це були невеликі гроші, та все ж вдалося купити маленьку дерев'яну хатину в селі Винники, що у передмісті Львова. Було обрано саме Винники, мабуть, через те, що Олеся сама походила звідти та добре знала ці терени. Однак, важливою була й історія хатини, яку Олеся приглянулась купувати у Винниках. Колись хатина належала монастиреві, який із приходом радянської влади пішов у підпілля разом зі своїми черницями. Черниці жили простим життям, ходили на роботу, а ввечері хатина перетворювалася на монастир. Свого часу звідти приходилося тікати священнику через задні двері при раптовому обшуку міліції.⁸⁹

На час коли Олеся приглянулась до хатини, у ній жила остання з чотирьох черниць. Вона переселилася до монастиря, а у хаті почалися інтенсивні ремонтні роботи під проводом Олесі.⁹⁰

⁸⁸ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 35.

⁸⁹ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 118.

⁹⁰ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 113.

За добрим звичаєм, до роботи залучали всіх кого можна і, крок за кроком, будинок переобладнали. На допомогу приїхала навіть будівельна бригада з люблінського осередку «Емаус» Вони зробили каналізацію та переобладнали стріху для великої спільної кімнати та офісу. Дім став готовий до поселення у ньому.⁹¹

Перші мешканці

Олеся прорекламувала ідею спільноти в місцях, де працювали з залежними, і так знайшлися перші охочі поринути у невідоме. В Україні про таке ніхто й не чув, тож формувати спільноту було вкрай складно. Історія кожного мешканця унікальна та неповторна. Сестра Олесі Наталя пригадує, як не раз заставала Олеся у сльозах через те, що, здавалося, усе йде не так. Особливо це було тоді, коли хтось з учасників спільноти зривався і знову впадав у залежність.⁹²

Часом Олеся була змушена виганяти порушників одного з найважливіших правил – бути тверезим. В окремих випадках це і вводило її у найбільший розпач.⁹³ До того несприятливою була й ситуація з ресурсами для життєдіяльності спільноти. Інколи Олесі приходилось виносити з власного дому цінні речі, які мешканці спільноти реставрували та продавали для того, щоб утримати спільноту.

Паралельно Олеся вчилася писати заяви на гранти та належно вести організацію. Так отримала першу підтримку. Ресурс був спрямований на облаштування майстерні для реставрації меблів. Відтоді реставрація стала тією справою, яку можуть робити ті, хто вирішив вступити у спільноту. Так робота не лише відволікала людей від колишніх шкідливих звичок, але і допомагала утримувати самих себе та допомагати іншим.

⁹¹ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 119.

⁹² Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Оселя», Додаток

⁹³ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 122.

28 квітня 2004 р. у Львівському історичному музеї⁹⁴ навіть відбулася виставка речей відреставрованих колишніми бездомними, що мешкали та працювали в «Оселі» Новина стала успішним інформаційним приводом, а виставка – місцем зустрічі не лише всіх дотичних до спільноти, але і львівських митців та пересічних містян. На благодійному аукціоні лоти були успішно розкуплені. Але не це було найбільшим успіхом. Найбільшим успіхом стало те, що тема безпритульних та залежних мешканців Львова та України стала на слуху.⁹⁵

Непотрібних людей і непотрібних речей не буває

Згодом Олесі прийшла ідея відкрити благодійну крамницю. Там продавали ті речі, які давали «Оселі» як пожертви, але вони не були потрібні спільноті. У цій же крамниці бездомні та бідні могли взяти собі речі безплатно. Часто речей було з надлишком тож, за прикладом міжнародного «Емаусу», залишки продавалися, а за вторговані кошти спільнота мала можливість продовжити свою діяльність.

За допомогою жертводавців «Оселя» отримала вантажну машину, якою такі речі можна було збирати. Наступним кроком стали спеціальні контейнери, які «Оселя» розставляла переважно біля церков. У них люди мають можливість залишити непотрібні для них речі, які ще придатні до використання. Контейнери почали ставити лише з 2013 р. Відтоді це, як і у міжнародного «Емаусу», стало головною зайнятістю мешканців «Оселі», щоб утримувати самих себе.⁹⁶

За словами письменника Андрій Куркова, який став одним з головних біографів та дослідників «Оселі», ця практика має й інший важливий вимір доброго впливу на суспільство: «Спільнота своїм життям та працею показує

⁹⁴ Виставка меблів // *Виставка меблів – Спільнота взаємодопомоги «Емаус-Оселя»* // 2006 р.

⁹⁵ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 127-128.

⁹⁶ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 161.

громаді альтернативний спосіб життя – скромний, неспоживацький, з повагою до людей та навколишнього середовища».⁹⁷

Холодна зима 2006-го

Сильні морози у 2006 р. стали ніби дзеркалом подій французького «Емаусу» у 1954 р. Ідентична ситуація з безвихіддю для тих, хто опинився без дому. Таких морозів у підвалах не пересидіти. Олесі вдалося вчасно ідентифікувати цю проблему і, залучивши до співпраці Львівську міську раду та інші громадські організації, надати прихисток бездомним на час найлютіших морозів.⁹⁸

За допомогою Української Мальтійської служби розставили великі військові намети біля стадіону «Україна», що у Львові. Загрівши намети дровами у спеціально обладнаних залізних печах, більше сотні безпритульних перебули найхолодніший час. Опісля, багато з бездомних просто не мали куди подітися, тож Олеся прийняли їх до весни в «Оселі» Для цього довелося ущільнитися до неможливого, а частину людей розмістити у квартирі поруч. Це було одним з важливих випробувань для спільноти «Оселя» Тоді, пропри відсутність вільних місць, пожертвувавши комфортом, спільнота прийняла у себе ще 20 бездомних людей.⁹⁹

2.2.2 Журнал «Просто неба»

Олеся ніколи не була сама. Серед її команди та однодумців завжди були ті, хто поруч незважаючи ні на що. Однією з таких вірних соратниць була Мар'яна Соха. Саме їй належить ініціатива створення вуличного журналу «Просто неба», який став голосом бідних та безпритульних міста, а також платформою для обговорення соціальних проблем.¹⁰⁰ Журнал об'єднав

⁹⁷ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 168.

⁹⁸ Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Оселя», Додаток

⁹⁹ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 136-138.

¹⁰⁰ Просто неба у Львові // <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/kul/mag/20750433.html>

довкола себе відомих літераторів. Діяльність «Просто неба» була творчим бумом та новинкою серед літературних видань.¹⁰¹

На обкладинку часто фотографували відомих митців в одезі бездомних. У таких образах постали Т. Прохасько, Ю. Іздрик, В. Єшкілев, А. Бондар, А. Курков, Ю. Андрухович, І. Карпа та багато інших. Також вони та інші літератори були постійними дописувачами журналу. Виручені з журналу кошти спрямовувалися на соціальні проєкти, а його розповсюджувачами ставали самі бездомні, що було заробітком і для них. Найвідоміший з таких розповсюджувачів – Володя Гіленко.¹⁰² Він у тандемі із журналом «Просто неба», став одним з впізнаваних символів Площі Ринок і цілого Львова.

Пан Гіленко, який продає журнал на площі Ринок з 2009 р., – розповідає засновниця журналу Мар'яни Сохи, – найуспішніший продавець журналу. Він у цьому знайшов себе. Йому подобається робота з людьми, він дуже привітний та комунікабельний, це ідеальна робота для нього. Для інших – продаж журналу був тимчасовим способом прожити кризу, а для пана Володимира це стало способом життя й улюбленим заняттям».¹⁰³

На жаль, Володимир Гіленко помер. На його похорон прийшов навіть міський голова Львова – Андрій Садовий. Незабаром, у січні 2014 р. перестав видаватися і журнал.

З 2009 р. регулярно також стала практика показу мод у Музеї ідей. Там учасники та гості могли з вживаних речей створити собі образ і представити його на подіумі перед публікою. Засновник музею Олесь Дзиндра всяко підтримував Олесю і надавав «Оселі» площадку свого музею для проведення їхніх акцій, зокрема, щорічного показу мод.

Я тішуся з того, – казав пан Олесь, – що людей, яких колись називали бомжами, зараз ніхто не гонить, не викидає, а навпаки – їх стали поважати. Я не знаю, що таке модні тенденції, але знаю, що кожна річ хтось колись

¹⁰¹ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 159.

¹⁰² Просто неба у Львові // <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/kul/mag/20750433.html>

¹⁰³ Просто неба у Львові // <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/kul/mag/20750433.html>

придумав, створив і дуже часто вона є недоношена і ще не виконала свого призначення. Тому варто працювати над тим, щоб це змінити.¹⁰⁴

За міжнародним досвідом праці з соціально вразливими людьми, за данським прикладом, неподалік «Оселі» у 2008 р. Олеся відкрила осередок ім. Г. Кофоеда. Це місце, куди бездомні та бідні можуть прийти, щоб перекусити, випрати речі та переодягнутися. Це місце відвідує близько 30 осіб щодня.¹⁰⁵

У 2012 р. у Львові також відкрили соціальний гуртожиток – більш незалежний етап соціалізації для тих, хто покинув спільноту «Оселя», але ще не готовий йти далі самостійно. Одним з показових історій успіху такої реабілітації став Сашко Горонді. Сам родом з Мукачева він, збігом несприятливих обставин, став бездомним у Львові та місяць прожив на закинутому горищі. Згодом, випадково дізнавшись про «Оселю», став частиною спільноти. Олеся ж стала для нього великим другом і порадиником. Знаючи мрію Сашка, вона запропонувала йому піти на курси кравця. Зараз Сашко засновник бренду «Horondi» – одного з найуспішніших молодіжних брендів, що виробляє оригінальні наплічники та жіночі сумки. Сашко став яскравим прикладом ресоціалізації в «Оселі» і продовжує ним бути, всяко свідчачи про Олесю і «Оселю»¹⁰⁶

2.2.3 «Оселя» та «Емаус»

Офіційно стати частиною міжнародного руху «Емаус» спільноті «Оселя» вдалося лише у 2010 р. До того часу тривав довгий випробувальний термін.¹⁰⁷ Так «Оселя» стала першою на пострадянському просторі спільнотою, що є частиною найбільшої міжнародної мережі солідарності з бідними та бездомними «Емаус».

¹⁰⁴ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 182.

¹⁰⁵ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 171.

¹⁰⁶ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 176.

¹⁰⁷ Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Оселя», Додаток

У 2013 р. відбулася наймасштабніша зустріч міжнародного «Емаусу» в Україні. На події був присутній також і президент міжнародного руху Жан Руссо, а також делегати «Емаусу» з 15 європейських країн. Абсолютна більшість з них були в Україні вперше. Вони на власні очі побачили найсхіднішу в Європі спільноту «Емаус», а також переконалися у тому, що спільнота розвивається, а отже – їхня допомога не марна. Ця солідарність дуже надихала Олесю:

Після таких зустрічей відчуваєш себе частиною світової спільноти, одним домом. А також отримуєш багато друзів по цілому світі. Сьогодні ти бездомний, покинутий, непотрібний, а завтра відчуваєш себе приналежним до чогось великого та вічного.¹⁰⁸

За останні роки «Оселя» стала відома не лише на теренах України, але і за її межами. Мешканці спільноти відвідують братні спільноти в Європі, а натомість – у Винники приїжджають волонтери з різних куточків світу.

2.3 Олеся Саноцька. Джерела віри

2.3.1 Контексти життя Олесі Саноцької

Олеся народилася у Львові в 1970 р. Закінчила Львівський державний коледж декоративного та ужиткового мистецтва ім. Івана Труша та отримала професію художниці-декораторки. Щодо покликання – питання в Олесі було все ще відкрите. Час її молодості припав на нелегкий період проголошення відновлення Незалежності України. Для Олесі, як на мене, головною працею для «утвердження державної незалежності» стала праця з бездомними та знедоленими. Повернути гідність найбільш упослідженим – мабуть, таке життєве кредо логічно випливає з плодів Олесіної праці. В цьому вона віднайшла сенс, якому присвятила своє життя.

¹⁰⁸ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 195.

2.3.2 Олеся і Свята Тереза з Лізьє

Олеся мала і свою улюблену святу – маленьку Терезу з Лізьє.¹⁰⁹ Її настільною книгою був щоденник святої Терези з Лізьє¹¹⁰, який був такий затертий від читання, що очевидно був одним з найбільш вживаних читань Олесі. За словами сестри Олесі – Наталі Саноцької:

З цього щоденника очевидним стає джерело цієї дитячої віри та світогляду Олесі про те, що кожна людина — це унікальна і неповторна квітка у квітнику Бога. У цій, здавалося б такій простій, цитаті криється вся життєва філософія Олесі, яку вона так послідовно здійснювала впродовж свого життя. Олеся жила у Божому саду і підливала ті квіти, які, в силу різних обставин, були спраглими та засихали. Олеся зберегла цілий квітник. Багато квіток пустило міцне коріння і дало плоди сторицею.¹¹¹

З цієї історії бачимо чітко, які мотиви керували Олесєю. Яка проста, щира і міцна віра закарбована у баченні «квітника» Божого. І це бачимо зі свідчень людей про Олесю, які, зокрема, закарбовані у моєму фільмі – її ніжність, навіть у проявах строгості, ввічливість та увага до кожного, уміння в кожному бачити Людину.

Активна громадянська позиція

Праця з бездомними та знедоленими – це громадська, політична, благодійна та правозахисна діяльність водночас. Свого роду справжня боротьба за справедливість. Таким воїном на всі фронти була і сама Олеся.

Вона разом зі спільнотою не лише боролася за гідність людей, що опинилися за межею бідності, але була активною учасницею всіх важливих державотворчих подій України – від Помаранчевої революції до революції Гідності.¹¹² Після останньої революції здоров'я Олесі значно погіршилося.

¹⁰⁹ Тереза з Лізьє — католицька свята, znana своєю дитячою простотою і ширістю непохитної віри.

¹¹⁰ Філіп Жак, *Свята Тереза з Лізьє*, Свічадо, Львів 2017.

¹¹¹ Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Осе́ля», Додаток.

¹¹² Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Осе́ля», Додаток.

Виявилося, що ті натяки на хворобу, які подавав її організм раніше виявилися летальними – в Олесі виявили ракову пухлину.¹¹³

2.3.3 «Оселя» для Надії

Історія, що була важливим внутрішнім чинником стійкості Олесі у реалізації «Оселі» невідома широкому загалу. Вона корениться у трагічній родинній історії Олесі.

В Олесі була тітка Надія, яку вона дуже любила, і з якою проводила багато часу в дитинстві. Вона була дуже розумна, ніжна і чутлива. Грала на фортепіано, вивчала французьку, захоплювалася поезією.

Надія мала двоюрідного брата у своєму селі Вульки, який був викладачем в університеті¹¹⁴ у Львові. Надія дуже любила проводити з ним час. Вони читали, разом вивчали французьку. Він допомагав Наді готуватися до вступу на навчання в аспірантуру. Одного разу сталася трагедія – він потрапив у дорожньо-транспортну пригоду і загинув. Трапилось так, що Надя була однією з тих, хто поїхав забирати його тіло з місця трагедії. Аварія була нелегкою – бачити таке видовище було складно. Особливо для тендітної дівчини, для котрої він був цілим світом. Після побаченого Надя змінилася. Вона майже перестала говорити. Спершу близькі думали, що травма від побаченого пройде, але згодом зрозуміли, що порушилася психіка.¹¹⁵ Рік за роком, ситуація погіршувалася. Надія все більше і більше опинялася в ізоляції від світу і, зрештою, опинилася у психіатричній лікарні. Олеся часто відвідувала її та дуже важко переживала цю родинну трагедію. Вона завжди хотіла забрати Надю до свого дому або

¹¹³ Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Оселя», Додаток

¹¹⁴ В інтерв'ю не зазначено, який саме університет.

¹¹⁵ Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Оселя», Додаток

ж, принаймні, кудись, де будуть більш гідні умови для неї. Так Олеся почала входити у світ праці з іншими – тими, хто опинився на маргінесі суспільства.

На жаль, забрати Надію до «Оселі» не вдалося. Але через Надію, прихисток та підтримку отримали сотні інших знедолених, залежних, самотніх, відкинутих. Долею випадку, Надія померла за декілька місяців до смерті Олесі.¹¹⁶

Смерть та похорон Олесі

На 47 році життя, у квітні 2016 р., Олеся Саноцька відійшла у вічність через важку недугу. Її справа живе. Спільнота «Емаус-Оселя» продовжує працювати та береже пам'ять про засновницю.

Похорон Олесі відбувся у невеличкому соборі села Винники. Провести Олесю в останню дорогу прийшли багато людей – представники міської влади на чолі з мером Львова Андрієм Садовим, місцеві мешканці, однодумці з різних середовищ та багато бездомних й тих, чий життя преобразилися завдяки «Оселі».¹¹⁷

¹¹⁶ Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юер Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Оселя».

¹¹⁷ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 207-208.

Розділ III. Спільнота

У цьому розділі я аналізую те, що робить спільноту спільнотою, та проводячи аналогії з рухами, які ми розглядаємо, виокремлюю найкращі, на мою думку, практики, що допоможуть спільноті зростати, а її учасникам – розкривати свій потенціал.

3.1 Фундаменти спільноти.

Спільна праця та взаємна любов

Як ми побачили з попередніх розділів, спільнота може бути не лише природним середовищем для життя, але і тим, що допомагає людині повернутися у таке середовище. Як ось «Емаус-Оселя» – спільнота, що допомагає людині, шляхом спільного проживання та праці позбутися залежностей. І саме така праця, у гідних умовах з вмотивованим бажанням позбутися залежності, допомагає людині знову повернутися у тонус. Це приклад однієї з засад, на яких тримається спільнота – спільна праця задля узгодженої цілі. Іншою важливою засадою є стосунки та небайдужість один до одного – взаємна любов.¹¹⁸

Віра та гідність

Наважусь припустити, що саме віра в Бога, якою скріплюється ідентичність спільноти, є її наріжним каменем. Принаймні, це бачимо з прикладів спільнот, про які говоримо у цій праці. Віра – невидимий клей, що надає правдивої єдності, змісту і форми спільноті. І тут лише якість і глибина віри членів спільноти, та особливо її керівного ядра, зможе визначити життєздатність та творчу плідність спільноти.¹¹⁹

¹¹⁸ Спільнота // http://emaus-oselya.org/ua/?page_id=12 //

¹¹⁹ Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Олеся Саноцька, «Емаус-Оселя», Додаток

Перебуваючи у різному часі на різних континентах, лідери «Емаус-Оселі» та РКР мали єдину віру в подаровану Богом гідність кожної людини.¹²⁰ Така віра визначає, окрім побутових дій, трансцендентний вимір кожної з цих спільнот. У світлі віри, кожна спільнота набуває виміру маленького вибраного народу, що прямує крізь пустелю до обіцяної землі та зустрічі з живим Богом. Це можна назвати надмісією або додатковим виміром, що уможливорює вмотивовану солідарність тих, хто трудиться у виконанні практичних завдань щодня.¹²¹

Попри різні назви досліджуваних рухів та час їхньої діяльності, принципи залишаються однаковими – віра, повага до гідності іншого та спільна праця. У Парижі, Нью-Йорку та Львові, у 1935 р., 1947 р. чи 2003 р. – Дух залишається тим самим.

3.1.1 Лідерство у спільноті

Сильні спільноти не бояться м'яких лідерів, бо є самозарадними. Міцність спільноти, головним чином, виявляється після смерті лідера. Якщо спільнота залишається дієвою та життєздатною після відходу лідера – це спільнота, збудована на доброму фундаменті. Якщо помирає разом з лідером, скоріш за все, це і не була спільнота, у повному розумінні цього слова, адже єдність групи визначала особа лідера, а не цінності спільноти. На те може бути багато причин. Одна з найпоширеніших – ідеологізація спільноти. Тобто надання якомусь аспекту життя спільноти надмірної ваги. Переважно така вага, особливо в тоталітарній чи посттоталітарній свідомості, надається лідерам. Натомість інші можуть ставати засобом досягнення мети лідера. І власне це визначає ідеологізацію – де людина є засобом досягнення мети, там немає спільноти. Там, де людина є цінністю просто за те, що вона є – там спільнота, як і кожен її член, розвивається. Це стає завданням, відповідальністю та критерієм лідера спільноти – побачити,

¹²⁰ Андрій Курков, *Рух «Емаус» Історія солідарності*, Астролябія, Львів 2017, ст. 55

¹²¹ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012. ст.85

почути, розпізнати людину цілісно, допомогти віднайти їй вектор свого розвитку через корисність у спільноті. Згідно з розумінням напрямку спільноти та дарів кожного з її членів лідер спрямовує до справедливого розподілу обов'язків.¹²²

Смертельним для спільнот може стати невідповідний та несправедливий розподіл обов'язків. Нечутливість до справедливості може призвести до знеохочення цілої спільноти. Тому в розвинутих спільнотах лідери набирають, радше, функцій адміністраторів. Для ширшого означення лідера, як провідника, з'являється інша ніша – духовного лідера. Це людина, що підтримує дух спільноти та нагадує про її ідентичність чи відкриває її.¹²³ До речі, говорячи про «Емаус» та РКР і їхніх лідерів – говоримо про унікальне поєднання частково духовних і адміністративних ролей лідера. Це трапляється на початках заснування спільноти, але з часом практичні виклики ставлять речі на свої місця.

Духовний лідер (переважно це священник) стає провідником віри, надії, духовної ідентичності спільноти. Лідер-адміністратор дбає про якісний практичний побут спільноти та вчасне виконання планів, стратегій та побутових викликів.¹²⁴

Унікальністю лідерства у малих спільнотах є особисте знайомство всіх з усіма. Тому в таких спільнотах вибір не потребує надмірної політизації та технологізації.

В контексті спільнот «Емаус» та РКР міцна віра їхніх лідерів стає центральною характеристикою того, хто може вести спільноту та окреслювати її діяльність. Співтворцями спільноти, або ж її свідомими учасниками, є ті, хто приймає та синхронізується з вірою лідерів чи, принаймні, не суперечить їй.

¹²² Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 224-226.

¹²³ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 55.

¹²⁴ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 235-237.

Тут можна провести паралель між Мойсеєм та лідерами досліджуваних рухів. Усі вони рухалися пустелею. У випадку Дороті Дей та Олесі Саноцької пустелею було нерозуміння чіткого шляху, опертя на віру в особисте покликання йти цим шляхом. У кожній з них була своя спільнота з свій «наряд» і свій особливий шлях як відповідь на поклик Бога, живий стосунок з ним адже, за словами Жана Ваньє: «Ісус хоче, щоб кожен з нас приносив плоди сам по собі, проте також прагне, аби ми приносили плоди у спільноті; тоді зможемо стати його учнями».¹²⁵

Віра визначала успішність цього шляху спільноти. Віра надавала сенсу та напрямку руху кожному, хто вирішив пуститись в дорогу. Віра оберігала від небезпеки ідеологізації лідерів і спільноти. Шлях пустелею ставав місцем зустрічі кожного особисто з Джерелом, з яким раніше зустрілися лідери спільнот. Цей шлях не передбачає спокою. Він передбачає вірність і витривалість обраному шляху та єдності спільноти.

Припиніть шукати спокій, – каже Жан Ваньє, – віддавайте себе там, де зараз знаходитеся. Перестаньте дивитися виключно на себе – зверніть увагу на братів і сестер, котрі так вас потребують. Станьте ближчими до тих, кого Бог покликав жити в одній спільноті з вами. Сприймайте дійсність такою, якою вона є.¹²⁶

Шлях пустелею стає шляхом підготовки до місця куди прямує спільнота. Мета спільноти передбачає відповідний світогляд і чесний взаємостосунок любові. Без цього мета не має значення. Місце-мета стає лиш нагородою і відповіддю на чесно пройдений разом шлях, який уможливорює правдиву єдність. Папа Франциск у своїй енцикліці «*Lumen fidei*» пише:

Без гідної довіри любові ніщо не здатне втримати людей у правдивій єдності. Єдність між ними можна було б розглядати винятково на підставі корисності, спільних інтересів, страху, але аж ніяк не на

¹²⁵ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012. ст. 85.

¹²⁶ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 48.

підставі блага спільного життя чи на радості, яку може викликати вже сама тільки присутність іншої людини. Віра дозволяє нам розуміти структуру людських взаємин, бо, сягаючи їхньої першопричини і їхнього остаточного призначення в Бозі, в Його любові, освітлює мистецтво будівництва, служачи таким чином спільному добру. Так справді, віра є добром для всіх, вона є спільним добром; її світло освічує Церкву не лише всередині, ані не служить винятково для спорудження вічного міста у потойбіччі. Віра допомагає нам будувати такі суспільства, які б розвивалися у напрямку майбутнього, що вселяє надію.¹²⁷

Відповідальність і харизма

У випадку спільнот «Емаус» та РКР – їхніми лідерами стали ті, хто заснував спільноти та взяв на себе відповідальність вірою йти у невідоме разом. Ця дія походила від внутрішньої свободи.¹²⁸ Навколо цієї дії та віри природного лідера сформувалося коло однодумців та співтворців.

Це наступна характеристика якісного лідерства у спільноті – об'єднання навколо спільної діяльності, а не лише власної харизми. Харизма тут може лиш виконати допоміжну роль, бути додатковим стимулом. Без сумніву, Дороті Дей та Олеся Саноцька були харизматичними лідерами, але кожна з них змогли трансформувати свою харизму та перенаправити її від споглядання себе на тих, хто опинився у біді. Це є своєрідний прояв жертви та чіткого внутрішнього стрижня.

На мою думку, лідером має стати той, хто здатен створити ці умови та відкрити людині-учаснику спільноти віру в себе і в те, що цей шлях має сенс та перспективу. Чим глибшим є усвідомлення цієї перспектива – тим сильніший лідер. Сильніший, але не твердіший. Твердість чи м'якість лідера залежить від спільноти та її здатності чути тихе слово чи гучніші заклики.

Спільнота і дисципліна

Спільнота – роздумує Жан Ваньє, – це не армія, але і не життя в особистій келії. А там, де більше ніж двоє – уже необхідне чітке розподілення обов'язків. Але не лише формальне вручення обов'язків, але і реальне сопричастя. Без

¹²⁷ Папа Франциск. *LUMEN FIDEI Світло віри*. Енцикліка Вселенського Архидієєса Франциска, 29 червня 2013 р. Львів 2008., 4 розділ 51 параграф.

¹²⁸ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 10.

цього люди будуть відчувати себе як на заводі – пов'язані лише зовнішніми обов'язками. Підставами ж для такого сопричастя має стати досвід взаємної любові.¹²⁹

Спільнота має стати осередком такого сопричастя. Тому важливо плекати всі ті звичаї, традиції та символи, які ведуть до глибшого усвідомлення взаємного стосунку, сопричастя та зростання у ньому. Також важливим моментом, за словами Жана Ваньє, є відповідальність кожного за щось, що приносить благо спільноті:

Така взаємопов'язаність міцно пов'язує спільноту між собою. Лише тоді, коли навіть найменша ланка буде міцно зчеплена з іншими, ланцюг нікому не вдасться розірвати. Спільнота, у якій живуть люди, котрі не мають визначеного заняття, відповідальності перед спільнотою, загине саме через них.¹³⁰

3.1.2 Спільнота і спілкування

Життя у спільноті передбачає якісне спілкування. Те спілкування, яке дозволяє пізнати іншу людину. Це допомагає перестати грати роль і бути тим, ким ти є перед іншими – бути собою.

Спільнота – це місце, де перед нами розкриваються всі недоліки, страхи і егоїстичні поривання, властиві нашій натурі, – каже Жан Ваньє.¹³¹ Спільнота дозволяє побачити реальність глибше, бо твоє життя перетинається з іншими. Це виклик для тебе і водночас відгук від іншого. І на те, і на інше потрібно реагувати, адже тут не сховатися. На самоті легко повірити в ілюзії власної святості та спроможності любити усіх. Натомість спільнота дає реальний зріз твого місця серед людей та усвідомлення власної здатності любити. А ця здатність, як виявляється, значно обмеженіша, ніж ми собі гадали, тихо роздумуючи у власній кімнаті на самоті. Це відкриває неабиякі внутрішні химери, від яких хочеться втекти. Адже, як і у шлюбі, у спільноті треба від чогось відмовитись задля іншого.¹³²

З викликами сучасності, практика життя у спільноті стає щораз актуальнішою. Особливо для молодшої людини. Зокрема, зменшення

¹²⁹ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 28.

¹³⁰ Dietrich Bonhoeffer, *Life together*, Harper and Row, New York 1976. ст. 55.

¹³¹ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 29.

¹³² Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 30.

реального спілкування спричиненого пандемією коронавірусу, є лише цьому доказом.

У цей час здатність молоді людини до спілкування знизилась, що неодмінно призведе до небезпеки різних форм самоізоляції та самотності. Спільнота, як виклик бути ближчим з іншими, може стати чудовою альтернативою для молоді людини – пізнати глибше себе та позбутися того, до чого інертно штовхає світ ізоляцій – відчуження та байдужості.

Альтернатива самотності – спільнота

На щастя, в Україні є спроби запропонувати молодій людині життя у спільноті. В першу чергу, як на мене, – це якісний, продуманий рівень життя у студентській спільноті Колегіуму УКУ.¹³³ Але не тільки УКУ. Багато інших організацій та ініціатив також пропонують і виховують спільнотний вимір стосунків. Переважно це локальні ініціативи, які охоплюють дуже невеликий відсоток молоді.

Гадаю, що цілеспрямованою школою спільноти могли б стати студентські гуртожитки українських університетів. Запропонувавши якісний супровід, змінивши внутрішні правила гри та правила відбору – студентські гуртожитки могли б стати школою реального життя та спілкування, зустрічі з іншим. Студенти – це ж іскра. Лиш невеличка підтримка, кураторство, можливість висловити ідеї, бути почутим – і шалений потік творчої енергії вирветься на волю чимось неочікуваним і прекрасним. Лише б уміло спрямувати цю енергію в конструктивне русло.

Саме цю роль мала б відігравати спільнота. Думаю, що Колегіум УКУ може відіграти важливу роль у поширенні цієї місії – допомозі у народженні правдивих студентських спільнот на базі державних гуртожитків. Доброго прикладу в цій ситуації не достатньо. Варто сформувати програму, яка б допомогла студентам та провідникам університетів впроваджувати

¹³³ Колегіум. Історія // <http://collegium.ucu.edu.ua/pro-kolegium/istoriia> //

відповідні зміни у своїх гуртожитках. А коли в гуртожитку з'являтимуться спільноти – то можна очікувати чогось неочікуваного.

Цьому доказом служить Рух католицьких робітників, першим осередком якого була якраз орендована у Нью-Йорку квартира, де жило до 20 молодих осіб. З їхньої взаємодії та спілкування народився потужний рух.

Саме для цього Пітер Маурін організовував круглі столи для жителів спільнот та людей зовні.¹³⁴ Там обговорювалися актуальні питання, які допомагали викристалізувати та відстоювати власні позиції. А щоб щось відстоювати, спершу треба це мати та вміти доносити це словом – спілкуватися. Тож спільнота і спілкування – це дві сторони однієї монети та взаємопереплетені реальності, що впливають одна з одною.

Схожі спільноти в Україні

В українському контексті «Оселя» є однією із найяскравіших і найуспішніших, відомих мені, прикладів спільноти, що працює з бідними та бездомними. Але не тільки «Оселя». За словами редакторки вуличного журналу «Просто неба» Мар'яни Сохи:

В Україні безпритульним людям допомагають Спільнота «Емаус-Оселя», Спільнота Святого Егідія, ВБФ «Деполь Україна», Спільнота «Наша хата», «Народна допомога», Армія спасіння, Організація «Світло надії». А також Міністерство соціальної політики, центри обліку та нічного перебування бездомних осіб.¹³⁵

Без сумніву, є й інші, локальні, ініціативи та спроби вирішувати схожі проблеми. Але найціннішими залишаються ті, які пропонують життя у спільноті. Такі спільноти діють при церквах і не тільки. Зокрема, на заході України – харитативна діяльність отців Селезіан¹³⁶ та ордену Воплоченого

¹³⁴ Roundtable discussion //michaelanthonyhoward.com/blog/2020/1/dispatches-akron-catholic-worker //

¹³⁵ Чому люди без житла //medialab.online/news/prizvyska/

¹³⁶ Молодіжний центр св. Івана Боско //sdbua.net/new/rodynnyi-dim-pokrova//

Слова.¹³⁷ Останні працюють радше над випередженням бездомності та інших проблем, аніж реакцією на них. Зокрема непересічним прикладом формування спільноти та праці з найбільш соціально незахищеними була спільнота «Світлий Дім» в Одесі, яку очолював і провадив о. Олександр Чумаков з 1996 до 2010 року. Він з допомогою ініціативної групи знайшов прихисток для десятків безпритульних дітей Одеси. Унікальність спільноти полягала у залученні дітей до ширшого контексту взаємостосунку – віри. Отець Олександр відкривав дітям біблійні виміри та залучав до спільної молитви.¹³⁸

Багатьом з них це фактично врятувало життя від передчасної смерті – голки, клею чи інших наркотиків у підвалах Одеси. У ті часи, це було особливо гострою проблемою Одеси та України загалом. Таких прикладів можна знайти достатньо в різних куточках України. Зрештою, проста людська солідарність, запобігла багатьом критичним випадкам, у яких могли б опинитися люди у кризі. Але організацій, які перейшли реакційну фазу та увійшли у фазу сталого розвитку небагато. Серед таких Рух католицьких робітників та «Оселя». Остання, до речі, стала першою у цілому пострадянському просторі організацією – частиною найбільшої міжнародної мережі солідарності з бідними та бездомними «Емаус».

З-поміж тисяч унікальних спільнот по всьому світу я вибираю для прикладу саме ці дві – бо джерело їхньої віри визначає їхню велич. Це випробувані часом спільноти, які потрохи доживають до свого століття. Ці дати та плоди говорять і запрошують до того надійного джерела, з якого черпали їхні лідери – джерела їхньої віри.

¹³⁷ Містечко милосердя Св. Миколая

//kurs.if.ua/news/mistechku_myloserdya_svmykolaya_vypovnyuietsya_10_rokiv_8390.html//

¹³⁸ Світлий Дім // risu.ua/svitliy-dim-ye-blagovistom-togo-shcho-lyubov-panuye-vsuperech-vsomu //

Спільнота – вакцина проти самотності

Спільнота є поняттям протилежним до самотності – хвороби, що активно поширюється в сучасному світі.¹³⁹ Хоча, за словами сучасного нідерландського богослова та священника Генрі Ноуена:

Самотність не обов'язково суперечить спільноті. Інколи самотність допомагає збагнути, що ми були разом ще до того, як прийшли у спільноту, і що спільнотне життя – це не витвір людської волі, а всього лиш відгук на реальність, яка свідчить: Ми є одним цілим... Тобто, фактично, ми є спільнотою не тому, що подобаємося одне одному чи маємо спільне завдання або мету, а тому, що нас покликав бути разом Бог.¹⁴⁰

Саме це і визначає спільноту – можливість бути разом та міжособистісна зустріч. Участь у такій спільноті веде людину від усвідомлення себе до відкритості до інших людей та спільнот. Спільнота стає сприятливим для людини ґрунтом і дарує відчуття приналежності, але залишає простір для того прояву самотності, яким є особиста зустріч людини з Богом. Завдяки цьому спільнота стає відкритою до людей та світу.¹⁴¹ Адже немає любові до Бога без любові до ближнього, як і згасає любов до ближнього без відкритості та любові до Бога.¹⁴²

Свобода, відкритість та ідентичність

Важливо, щоб спільнота сама себе утримувала та мала чітко розподілені обов'язки. Про це роздумує директорка «Емаус-Оселі» Наталя Саноцька:

Ідея в тому і полягає, що людина дорослішає лише тоді, коли відповідальна за себе, коли вона працює. Коли людина живе на благодійні пожертви інших людей – вона ніколи не подорослішає, не вийде зі стану інфантильності. Звісно ж, організація може мати гранти на розвиток чи конкретні проєкти, але корисно для спільноти, щоб щоденна життєдіяльність їх забезпечувала.¹⁴³

¹³⁹ Самотність – хвороба XXI століття
//fam-center.at.ua/publ/statti/statti/samotnist_khvoroba_xxi_stolittja//

¹⁴⁰ Henry Nouen, *Solitude and community*, Worship 1978. ст. 7

¹⁴¹ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 21

¹⁴² Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 34

¹⁴³ Наталя Саноцька, «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // Олесь Саноцька, «Емаус-Оселя», Додаток

За таким принципом живуть спільноти «Емаус» і РКР. Так через працю, спільноту та відповідальності – учасники спільноти прямують до особистої свободи та свободи спільноти, як організму. Ритми спільноти, в залежності від її готовності, мають періоди відкритості та замкнутості задля внутрішнього зростання. Цей баланс спільноти важливий для можливості бути відкритим, зберігаючи власну ідентичність. За словами засновника спільноти «Лярш» Жана Ваньє:

Спільнота повинна бути відокремленою від суспільства і водночас відкритою до нього. Ця відокремленість повинна визначатися тим, наскільки цінності, що їх дотримується спільнота, відрізняються від цінностей, прийнятих у суспільстві. Якщо спільнота буде надто відкритою, то не зможе оберігати та поглиблювати власні цінності, у неї не буде власної ідентичності та власного життя, вона схилитиметься до пошуків компромісів або зазнаватиме впливу культури та цінностей суспільства. Така спільнота втратить свою свободу і прагнення осягнути істину.¹⁴⁴

3.2 Ідеологія та спільнота

Одне з найнебезпечнішого, що може статися зі спільнотою – це коли її членів поглинає ідеологія, бо це означає закритість до іншого. Зі слів Жана Ваньє:

Спільноти є справжніми тоді, коли є відкритими до світу, простими, коли їхні члени зростають у любові, співчутті та помірності. Проте спільноти стають заідеологізованими, коли їхні члени набувають впевненості у непомильності та переконаності, що лише їхній спільноті належить істина, а інші повинні брати їх за взірць.¹⁴⁵

Ідеологія може стати тимчасовим клеєм для різного роду скупчень людей, але вона не дасть реальної солідарності. Відчуття приналежності – глибинне бажання кожної людини. Якщо його немає – підсвідомість вигадує його. І часто ця втеча відбувається у різні ідеологічні системи. Вони можуть

¹⁴⁴ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 116.

¹⁴⁵ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 23.

бути з найблагороднішими цілями, але в своїй основі фальшиві, що проявляється у відсутності якісного особистого стосунку між учасниками спільноти. Такі групи часто формуються навколо сильного, харизматичного лідера і в крайньому разі можуть набути форм секти. Яких би форм не набула така група – це не буде спільнотою за своєю суттю.¹⁴⁶

Говорячи про спільноти РКР та «Емаус», бачимо відсутність у них ідеологічних складових. Попри прихильність Дороті Дей до комунізму в юні роки, бачимо, що заснування руху відбулось радше на протипагу цьому юнацькому захопленню. Звісно ж, винятки бувають завжди. На рівні окремих осіб можна спостерігати ідеологічні нахили і в РКР, але це лише винятки.¹⁴⁷

Наприклад, частина прихильників РКР називають США військовим агресором номер один у світі. Своєю місією ці люди проголошують – демілітаризацію США, особливо їхнього ядерного потенціалу. Мав нагоду бути присутнім на такому мітингу біля Білого Дому у Вашингтоні. Це помістив у своєму фільмі-репортажі про РКР, що в додатку до цієї роботи. Наводжу це як приклад надмірності саме через твердження окремих активістів, що США є світовим агресором номер один у світі. Уже на той час було достатньо доказів та прикладів тоталітарних режимів, зокрема Російська Федерація, які заслуговують на першість у цьому антирейтингу. Проблема ідеологізації та замкнутості спільнот заторкує, зокрема, питання лідерства у спільноті великою мірою залежить від його прояву.

3.3 Спільнота і віра

Спільноти «Емаус-Оселя» та Руху католицьких робітників творилися навколо людей віри та у вірі. «Благословенна та, що повірила»,¹⁴⁸ – каже апостол Лука. Саме віра є тією червоною ниткою, що уподібнює «Емаус»,

¹⁴⁶ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 8.

¹⁴⁷ Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988, ст. 339-342.

¹⁴⁸ Біблія, Єв. Луки 1:45.

РКР і ще сотні організацій у різних куточках світу. Дороті Дей та Олеся Саноцька, Абе П'єр і Пітер Маурін – всі вони люди віри. Віра була тим клеєм, що формувала правдиву єдність цих спільнот. Як сказав папа Франциск:

Потрібно, отже, повернутися до правдивого джерела братерства. Від самих початків історія віри була історією братерства, хоч і не була позбавленою конфліктів...В розвитку історії спасіння людина відкриває, що Бог прагне, щоб усі люди, як брати, стали учасниками єдиного благословення, яке має свою повноту в Христі, щоб всі стали одним цілим.¹⁴⁹

Метою спільноти – є зустріч особи з Богом. Від цього відштовхуються усі інші відповідальності, які ділять між собою учасники спільноти. Ці прикладні відповідальності є, без сумніву, важливими, навіть необхідними, але важливо пам'ятати для чого вони. Інакше особа, навіть сумлінно виконуючи обов'язки, може втратити відчуття сенсу перебування з іншими. А це погано позначається на внутрішньому житті спільноти, адже в такому випадку спільнота втрачає внутрішню радість, спокій та стосунок любові. Це тому, що спільнота не є сама для себе.¹⁵⁰ Жан Ваньє роздумує про це так:

Метою життя у спільноті є сопричастя з Ісусом і Отцем; це також джерело миру, до якого прагнемо. На жаль, можна у певному розумінні оминати віру в Бога і замінити собі Бога спільнотою. Спільнота в такому випадку перестає бути осередком любові, яка тече від Бога і до Бога, прославляючи Його життя; їй настає кінець.¹⁵¹

Тож, щоб не втратити основу життя спільноти, варто плекати внутрішній стосунок любові та розуміти, Хто є метою життя у спільноті.

Любов є відповіддю на поклик інших, – пригадує нам Жан Ваньє, – на їхні якнайглибші потреби. У любові живемо почуттями та стражданнями інших – плачемо коли плачуть вони, і радіємо разом з ними. Любити – значить бути щасливими, коли ті, кого любимо, поряд з нами і сумувати, коли їх немає

¹⁴⁹ Папа Франциск. *LUMEN FIDEI Світло віри*. Енцикліка Вселенського Архидієєса Франциска, 29 червня 2013 р. Львів 2008., 4 розділ 51 параграф.52.

¹⁵⁰ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 54-57.

¹⁵¹ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 57.

поруч. Коли любимо, то живемо одні одним і знаходимо притулок одне в одному. І якщо любов – це рух одне до одного, то вона теж є спільним рухом людей в одному напрямку.¹⁵²

В такому випадку, варто розглядати спільноту як особливу єдність, взаємоприйняття та підтримку групи людей, які свідомо згодилися на взаємонебайдужість. Важливим моментом є свідомий вибір жити у спільноті, адже лише так можна полюбити та, долаючи власні межі, вчитися любити глибше:

Вияв любові – то не просто добровільний вчинок, що передбачає контроль і подолання власних емоцій; це всього лише початок. Для того, щоб виявити любов, потребуємо чистого серця та почуттів, які спонтанно виражаємо перед іншими. Таке глибоке очищення може прийти до нас лише через Божий дар – благодать, що зароджується в потаємних глибинах нашого єства, де живе Святий Дух.¹⁵³

Ось такий вимір спільноти відкриває нам Жан Ваньє. Лише уповаючи на правдиве джерело єдності можна до неї дійти і переживати її у спільноті. А джерелом цієї єдності може стати лише Бог:

Мені здається, що нам слід просити у Бога особливого дару Святого Духа – дару єдності та сопричастя у щонайглибшому значенні цих слів, з усіма можливими наслідками. Це той воістину Божий дар, прагнути до якого – наше право і обов'язок.¹⁵⁴

Жан Ваньє відкриває серцевину життя спільноти. Той її невидимий вимір, який є фундаментальним і впливає найбільше на пережиття спільнотою унікального досвіду єдності:

Спільнота – це не просто група людей, які живуть разом і люблять одне одного. Це осередок воскресіння, течія життя: одне серце, одна душа, один дух. Це люди, іноді вельми різні, котрі живуть однією надією; між ними панує любов. Власне це створює особливу атмосферу радості, сердечності, характерну для справжньої спільноти. [...] Ця атмосфера радості постає тому, що кожен відчуває свободу бути собою у найглибшому розумінні цих слів.¹⁵⁵

¹⁵² Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 58.

¹⁵³ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 59.

¹⁵⁴ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 59.

¹⁵⁵ Жан Ваньє, *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо 2012, ст. 60.

Висновки

На початку моєї праці я виокремив завдання – глибше ознайомитися зі спільнотами Руху католицьких робітників та «Емаус-Оселі», провести між ними паралелі, порівняти, проаналізувати життєві шляхи та зрозуміти глибинні мотиви діяльності їхніх засновників. Також поставив за мету відвідати осередки згаданих рухів, зняти відеорепортажі про сучасність цих спільнот та свідчення про їхніх засновників. Особливо, мене цікавила віра засновників та їх розуміння спільноти.

Частково дослідивши Рух католицьких робітників та «Емаус-Оселю», можемо припустити, що це дуже схожі за духом, змістом і навіть формою реалізації рухи. Спільнота, віра, праця, допомога найбільшій – усі ці поняття були в центрі уваги цих спільнот та їхніх засновниць – Олесі Саноцької та Дороті Дей. Їхній шлях віри став шляхом дії у напрямку допомоги знедоленим. Особливо, їхня діяльність актуалізувалася у найскладніші для суспільства часи – Велика депресія у США, початки Незалежності, і аж до Революції гідності в Україні.

Хоча часи та місця реалізації спільнот відрізняються, їхня діяльність має ідентичні виклики – тисячі безробітних, голодних, хворих, вимушених переселенців. Ще більше самотніх. Ось ці умови, які застали Дороті Дей та Олесю Саноцьку на початках їхньої діяльності. Кожна з них по-своєму відгукнулися на тих, кого вони побачили потребуєчим ближнім. Контексти визначили нюанси автентики рухів, але зміст ховався у схожій формулі, – залучення таких людей до гідного життя у спільнотах, спільна праця та допомога іншим. Цю формулу реалізовував кожен рух по-своєму.

Такий формат дав можливість тисячам людей у Європі та США не лише мати житло та їжу, але й спільноту, відчуття єдності та солідарності, що протилежне самотності. Мабуть, це і є тим, що єднає розкидані по різних

континентах Рух католицьких робітників та «Емаус» у єдину спільноту, учасники якої вірять у те, що кожна людина – унікальне і неповторне творіння Боже.

На мою думку, ця праця додає аргументованої впевненості у важливості малих спільнот та їх підтримки. Особливо тих спільнот, які взяли на себе відповідальність служити людям, що опинилися на маргінесі суспільства. Також праця може бути корисним путівником для тих, хто хоче здійснювати схожу місію в українському контексті. У цьому напрямку можна продовжувати роботу над дослідженням – створити широку покрокову «інструкцію» заснування та функціонування таких спільнот.

На шляху мого дослідження я зіткнувся з труднощами відсутності літератури в Україні та можливостей фізично потрапити в осередки Руху католицьких робітників у США. Відшукування шляхів подолати ці перепони поставили мене перед великими труднощами та фінансовими витратами, пов'язаними з добиранням та побутом у США. Проблемою стала і обмежена можливість знімати відео в осередках руху. Праця над збором матеріалів зайняла значно більше часу та ресурсів ніж я очікував. Осередки Руху католицьких робітників мені вдалося відвідати у трьох містах – Нью-Йорку, Філадельфії та Вашингтоні. Там я зміг відзняти матеріал, що відображає ідейний, духовний та практичний аспекти життя руху сьогодні. Неформальний спосіб зйомки дав можливість передати автентичну атмосферу зсередини та відобразити її у фільмі «Спільнота віри».

З «Емаус-Оселею» було простіше – там мене знали. Тож я спокійно міг знімати все, що хочу. Цю спільноту я відвідав декілька тижнів після смерті її засновниці – Олесі Саноцької. Тож у фільмі «Оселя Надії» про «Емаус-Оселею» відчувається відповідна атмосфера, що переплетена зі смутком недавньої події.

З неабиякими труднощами, але мені вдалося, відвідати всі потрібні мені для дослідження спільноти, зібрати необхідний відеоматеріал та літературу для продовження подальшого дослідження та сформувати з цього цілісний продукт про спільноти взаємодопомоги.

На жаль, і в наші часи, можна помітити нерозуміння та осуд подібних ініціатив. Коріння цього можна розглядати у багатьох культурних та психологічних особливостях суспільства, але зміст залишається один – нерозуміння та неприйняття іншості. Такі ж рухи, як РКР та «Емаус», окрім прямої дії допомоги, відіграють важливу для суспільства роль – є прикладом життя у спільноті, прийняття іншості та запрошенням до пошани гідності кожного, без винятків.

Найкраще сенс моєї праці про віру та спільноту можна підсумувати словами Девіда Кларка:

Ми ділимо своє життя з іншими тому, що так робить Бог; Ми живемо і зростаємо тому, що Бог робить те саме у якийсь незнаний нам глибокий і життєдайний спосіб. Такий постійний взаємний обмін, що відбувається всередині божественного і всередині людського життя, і між ними свідчить про те, що характерною ознакою царської спільноти є ділення всім тим, чим ми є і що маємо. Ділимо між собою любов.¹⁵⁶

Надіюся, що моя праця стане у пригоді тим, хто рухається у напрямку віри, спільноти та допомоги іншим.

¹⁵⁶ David Clark, Yes to Life, Fount, London 1987, ст. 15.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

1. Абе П'єр, *«Емаус»*, Люблін-Львів, 2003.
2. Ваньє Ж., *Спільнота місце радості та прощення*, Свічадо, 2012.
3. Венедикт XVI. CARITAS IN VERITATE. *Любов у правді. Енцикліка Вселенського Архиєрея Венедикта XVI*, про інтегральний людський розвиток у любові та правді. 29 червня 2009 р. Львів, 2010.
4. Курков А., *Рух «Емаус». Історія солідарності*, Астролябія, Львів, 2017.
5. Папа Франциск. LUMEN FIDEI. *Світло віри. Енцикліка Вселенського Архиєрея Франциска*, 29 червня 2013 р. Львів, 2008.
6. Пері Майкл, «Інтерв'ю від 19.03.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // *Дороті Дей, Рух католицьких робітників*, Додаток.
7. Саноцька Н., «Інтерв'ю від 7.05.17» / інтерв'юєр Павло Дідула // *Олеся Саноцька, «Емаус-Оселя»*, Додаток.
8. Синкотта Г., *Історія Сполучених Штатів*, Інформаційне агентство сполучених штатів, 1993.
9. Соціальна доктрина Церкви є «соціальним Євангелієм наших часів». *Соціальна доктрина Церкви (Збірник статей)*. Львів 1998.
10. Філіп Жак, *Свята Тереза з Лізьє*, Свічадо, Львів, 2017.
11. Феденко О.В., *Гібридна війна*, Young Scientist, 2017.
12. Andrew M. Greeley, *The Catholic experience*, 1967.
13. Axelle Brodiez-Dolino, *Emmaus and the Abbé Pierre*, Académique 2013.
14. David Clark, *Yes to Life, Fount*, London 1987.

15. Dorothy Day. *The long loneliness: Autobiography*. Image, 1989.
16. Henry Nouen, *Solitude and community*, Worship ,1978.
17. John Tracy Ellis: *American Catholicism*. 1970.
18. Maurin Peter, *Easy Essays. Catholic Worker Reprint Series*, Wipf & Stock Publishers.
19. Maurin Peter, *The Green Revolution: Easy Essays on Catholic Radicalism*, Academy Guild Press, 1961.
20. Maurin Peter, *Community Ecology*, John Wiley & Sons, 2000.
21. Maurin Peter, *Prophet in the Twentieth Century*, New York: Paulist Press, 1981.
22. McKanan Daniel, *Inventing the Catholic Worker Family*, Church History, 2007.
23. Mel Piehl, *Breaking Bread: The Catholic Worker and the Origin of Catholic Radicalism in America*, University of Alabama Press, 2006.
24. Miller, William D. *Dorothy Day: A Biography*. San Francisco: Harper & Rowe, 1982.
25. Patrick G. Coy, *Revolution of the heart*. New society publishers 1988.
26. Parker J. Palmer, *A Place Called Community*, Pendle Hill, Philadelphia, 1977.
27. Robert Ellsberg, *By little and by little. The selected writings of Dorothy Day*, Alfred A. Knopf New York, 1983.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Костюк. П., *Соціальна доктрина Церкви. Короткий нарис*. Джерела, енцикліки, основні поняття. Львж, 1996.
2. *Містечко милосердя Св. Миколая* //kurs.if.ua/news/mistechku_myloserdya_svmykolaya_vupovnyuietsya_10_roki_v_8390.html//
3. «Просто неба» у Львові // www.goethe.de/ins/ua/uk/kul/mag/20750433.html_// Goethe-Institut Ukraine, липень 2015.
4. *Саноцька Олеся* // emmaus-oselya.org/ua/?page_id=3558#myCarousel // сайт організації «Емаус-Оселя».
5. *Світлий Дім* // risu.ua/svitliy-dim-ye-blagovistom-togo-shcho-lyubov-ranuye-vsuperech-vsomu // Релігійно-інформаційна служба України, інтерв'ю 28.12.2007.
6. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / перекл. о. Івана Хоменка, Львів: «Місіонер» – УБТ – «Свічадо», 2007 (1-е вид.: Рим: видавництво оо. Василян, 1963).
7. Соха Мар'яна, *Чому люди без житла завжди мають якісь прізвиська* //medialab.online/news/prizvyska //
8. Dorothy Day, *On Pilgrimage: Russia* // www.catholicworker.org/dorothyday/articles/515.html // *The Catholic Worker*, October-November 1971.
9. Statutes and internal rules //emmaus-europe.org/wp-content/uploads/2021/03/statuts// сайт міжнародної організації «Емаус» (Emmaus international).
10. The Catholic Worker, *Communism and the Communist Party* //muse.jhu.edu/article/542796 // American Catholic Historical Society 2014

ДОДАТКИ

Інтерв'ю

1. Отець Майкл Пері

(Один з духівників Руху католицьких робітників)

Єдиний раз, коли я бачив Дороті Дей – це було на її похороні. Мій друг подзвонив мені та повідомив, що вона померла. Я вже чув про це. Це повідомили по радіо. Дороті Дей на той час була знаною постаттю Нью-Йорка. Її вважали совістю міста. Отже, так ми попали на її похорон. Це було у «Домі Марії» на Манхеттені. Вона лежала у простій труні, одягнена у її просте домашнє плаття. Біля її труни стояв один із безхатків. Він постійно виходив, щоб перекурити та повторював сам до себе: «Який сором. Який сором». Мені стало цікаво, і я підійшов до нього, щоб запитати, у чому сором. Він відповів, що сором у тому, що вона померла. Але чому? Чому для тебе це настільки важливо? Він відповів: «Вона була Леді. Вона була справжньою Леді. Вона бачила мене на вулиці щодня і щодня віталася зі мною. Більше ніхто ніколи не робив цього». Ось в чому Рух католицьких робітників для мене.

Надіюся, що РКР ніколи не зміниться. Надіюся, він завжди буде повертатися до своїх корінь. Тому що бідні завжди будуть серед нас і завжди потрібні люди, які будуть свідками для них. І завжди з'являються ці люди. Сюди приїжджають з усіх куточків світу, щоб служити.

Зараз з'являється виклик – передати рух в управління наступному поколінню. І це покоління, яке не мало безпосереднього контакту із Дороті Дей. Тож досвід має передаватися уже по-іншому. Не з перших уст, але рух виживе, бо ідея дуже проста – нагодувати голодного, одягнути того, хто без одежі, спраглого напоїти. Це діла милосердя. І залишатися чистим, чесним у цьому.

Дороті Дей померла, але РКР продовжився через низку змін, які проходить кожна організація після відходу харизматичного лідера. Але, як бачимо, РКР далі робить діла милосердя – те, що робили.

Без правил. Це унікально. У РКР немає правил. Правило – це діла милосердя. І далі по багатьох куточках світу існують осередки РКР, що здійснюють цю місію.

Одного року, працюючи у мистецькій школі, ми з дітьми зібрали гроші на Різдвяне добре діло та вирішили передати їх у РКР. Я поїхав відвозити наш дарунок і на вході у «Дім Йосипа» побачив бездомного чоловіка. Було дуже холодно, а він був без шапки, без рукавиць, у легких кросівках, без шкарпеток і взагалі дуже легко вбраний. Чоловік постукав у двері та запитав про можливість отримати шкарпетки. Але чоловік у дверях сказав: «Вибачте, ми роздали увесь одяг, який мали... Але почекай. Ввійди». Він зняв свої шкарпетки і дав бездомному. Коли я це побачив – то сказав: «Так, я хочу бути учасником цього руху. Так і став його учасником».

Дороті Дей була міжкультурною особистістю. Вона прийшла з дуже складного середовища Нью-Йорку. Вона була другом багатьох письменників, діячів політики й мистецтва. Вона знала секулярний світ. Потім вона мала унікальний період навернення, який завжди продовжувався і був живим у ній, постійно тримаючи її у живому стосунку зі Словом Євангеліє. І все, що вона робила було міцно вкорінено у її вірі. За це вона була під шаленим тиском і критикою. Не лише секулярного суспільства, але і Церкви, людей Церкви. Це тому, що вона соромила нас. Це тому, що вона робила те, що ми повинні були робити давно, і що повинно було бути нашим пріоритетом, пріоритетом Церкви.

І тільки коли вона померла люди почали говорити, що тут було щось більше, на що ми мали б звернути увагу.

Я не можу вважатися співтворцем чи навіть учасником РКР, бо не зробив ніякого вагомого внеску у рух, як зробило це багато інших; але рух став важливою частиною моєї духовності та мого життя. І тепер щомісяця я служу Літургію в одному з осередків РКР. Бо я можу роздавати хліб, але можу і давати можливість приймати Євхаристію, і допомагати людям відновлювати усвідомлення власної гідності, яке у людей, за збігом обставин, могло затоптатися.

РКР, як він задумувався Дороті Дей і Пітером Мауріном, був міжкультурною організацією, що базована на Євангелії, де цінність людини і вчення Євангеліє тісно переплелися і були взаємопов'язані.

Дороті Дей відмовлялася платити податки, бо вони йшли на бомби, які вбивали людей. Вона сказала, що не може робити цього. Вона протистояла війні і сиділа за це декілька разів за ґратами. Вона ніколи не противилася цьому, а спокійно та покійно йшла до в'язниці. І коли вона була у в'язниці, що вона робила? Вона проповідувала Євангеліє.

Цінність людини не будується ні на чому, крім просто того, що людина є. І лише цього достатньо, щоб людина отримувала повагу від нас — ближніх. РКР жив цією реальністю.

Я думаю, колись постане питання, чи повинен РКР залишатися католицьким. Думаю, що можна відкривати багато іншого у даному русі, але він має залишатися католицьким. Я бачу, що інші організації відкриваються без розуміння. І це розмиває їх. Якщо додати надто багато води до вина – це вже не буде вином.

Адже, якщо РКР перестане бути католицьким, то Церква може ігнорувати його. У цьому ж випадку РКР є, свого роду, пропочим свідком для церкви. Не знаю, чи папа Франциск чув про РКР, але він очевидно міг би стати одним із членів цього руху, тому що він і Дороті Дей читали одне Євангеліє. Не те, що Трамп читає.

Даніель Беріган – єзуїтський священник, що був дотичний до багатьох рухів. Зокрема і до РКР. Він відкрив мені нові виміри служіння та релігійності. Не лише побожного моління і співу, але і миття ніг ближніх, знедолених, служіння їм. Це допомогло мені зробити вибір на користь священства, і я став активним учасником багатьох рухів – захисту прав, антивійськового. Я розумію військовий захист держави, але не зовнішню агресію. І у певний момент після семінарії я зустрівся віч-на-віч із РКР. Це тоді, коли ми з дітьми зі школи мистецтв збирали гроші на Різдвяне добре діло та вирішили віддати їх у РКР.

Зараз Дороті Дей хочуть зробити святою. Одна з її відомих цитат: «Не кличте мене святою». Я не знаю, як Церква обійде це її бажання, але вони зроблять її святою, тому що вона на це заслуговує. І як вона стала святою? Тому що вона жила Євангелієм. Бо вона годувала голодних, вдягала голих, давала пити тим, хто спраглий. Незалежно від того, чи вони п'яні, чи бездомні, чи брудні. Усі рівні перед Богом.

Зараз Джейн дуже важлива особа у русі, але у неї рак. Вона не є на стадії швидкої смерті, проте вже не у стані якісно адмініструвати рух.

Якщо коли-небудь Христос не виглядає для тебе, як хтось із вулиці, або якщо хто-небудь із вулиці не виглядає, як Христос – зупинись і молись.

2. Наталя Саноцька

(сестра Олесі Саноцької, співтворець «Емаус-Оселі»)

Ми з Олесею були, як одне ціле. Вона мені більше ніж сестра.

Щоб розуміти внутрішні мотиви Олесі, треба знати одну важливу для

неї історію – нашої родини. Вона писала це у своїй останній статті.

Історія Наді

У понеділок минуло 40 днів від дня смерті моєї тітки Наді. Вона була талановитою, творчою, чутливою, дуже гарно співала, говорила французькою. Це була моя хресна мама. У 35 років вона захворіла на шизофренію, перестала розмовляти. Тоді ніхто не знав, як це лікується правильно, а церква була у підпіллі. Важко було віднайти віру як опору.

Ця хвороба виникла на особливому ґрунті. Надя жила в селі Вульки, у неї був дуже освічений двоюрідний брат, та й вся родина дуже інтелігентна. Вона особливо цінувала брата і при кожній нагоді проводила з ним час. Поробивши усю домашню роботу, вона бігла до нього, і вони читали, вчили французьку, проводили час разом. Брат викладав в університеті і якимось, чекаючи на автобус, щоб їхати на роботу його розчавила вантажівка. Коли повідомили родину, хтось мав забрати тіло, тобто залишки тіла – бо аварія була нелегкою.

За тілом пішов мій батько. А за ним прийшла і Надя. Після того, як вона побачила залишки тіла – перестала розмовляти. Спершу лікарі говорили, що це на фоні стресу, мовляв, пройде, але це не минуло. В принципі, досі остаточно невідомо, що таке шизофренія, про її причини та методи лікування.

В цей час Надя готувалася вступати до аспірантури, але, звісно ж, нікуди вона вже не поступала. І взагалі ні з ким не хотіла говорити. Ну куди їй із такою хворобою? Звісно ж, її завезли у Кульпарківську лікарню. Там дали якісь таблетки, але хвороба лише прогресувала. Тож, час до часу вона поверталася у лікарню, а останні 25 років повністю провела там.

Олеся ніколи не могла з цим погодитися, що людина, яка потрапила у таку ситуацію, опиняється повністю ізольованою, її закривають у якомусь будинку, наче у в'язниці – і все.

Коли ми з Олесею приходили її відвідувати, то бачили, як вона там в'яне та згасає. І це була така непробивна стіна. Вся родина опустила рук і казала, що тут вже нічого не зробиш. Лише Олеся завжди бунтувала проти цього і хотіла забрати Надю додому, або створити таке місце, де їй було б добре. Вона завжди думала про Надю і...

В понеділок буде 40 днів відколи Надя померла. Вона померла за 2 тижні перед Олесею. І теж від раку.

У останній своїй статті Олеся написала про цю історію. Вона написала, що, на жаль, не змогла забрати Надю з лікарні, але саме через Надю допомогу змогли отримати багато інших людей в «Оселі». У якій, на жаль, не було можливості жити Наді. Але Олеся завжди про це мріяла і шукала можливості забрати Надю у краще місце.

Хвороба Олесі

Олеся отримала підозру на рак 2 роки тому, у 2014-му. Але тоді почалася Революція Гідності й Олеся взяла активну участь у цих подіях. Передавала теплий одяг та й сама туди постійно їздила. Словом, дбала про інших. Вона завжди дбала про інших. Мало про себе. На попередньому огляді їй сказали у січні прийти на повторне обстеження, але вона була вся у революції, і так дотягнула аж до травня. А в травні було вже запізно.

В дитинстві ми з Олесею ворогували. Друзями стали лиш після того, як Олеся залишилася сама з дитиною і попала у дуже важку життєву ситуацію. Раніше в нашій родині такого не було. Ніхто ніколи не розлучався. От я була тією, хто в цей час був з Олесею найближчим. Моя допомога здебільшого полягала у догляді за донькою Олесі – Христиною.

В цей час Олеся дуже важко працювала на двох роботах, щоб утримувати сім'ю. Малювала і продавала писанки, працювала

оформлювачем у ЦУМі, вела гуртки малювання для дітей. Тож поверталась додому пізно. Коли вже ситуація дещо налагодилася і в Олесі стало більше вільного часу – вона почала волонтерити при парафіяльній церкві – вчила там дітей малювати.

Ми завжди були релігійною родиною, просто раніше це було підпільно. Як тільки відродилася Церква – ми одразу стали активними учасниками. Там Олеся познайомилася з Романом, який працював із залежними, там вона вперше зіткнулася з цим світом. Це її зацікавило, тож вона долучилась до цієї місії – проте, не все там розуміла і сприймала. Тож вона поїхала у Польщу набиратися досвіду праці у подібних спільнотах. Там Олеся познайомилася зі Збігневом і Рухом «Емаус». Вона тоді ще зовсім нічого не тямала ні у проєктах, ні у цій сфері діяльності. Тобто вона лише мала велике бажання допомагати. Велику роль відіграв Збігнев. Він дуже підтримував їх з Романом. Збігнев, до речі, мав очікування, що саме Роман візьме на себе відповідальність утворення спільноти «Емаус» у Львові, але повністю взяти на себе відповідальність змогла лише Олеся.

Історія початку руху «Емаус» в Україні

Олеся купила закинуту маленьку хату з п'єцом на дрова. Вони запросили тоді мене взяти участь у команді. Так я опинилася серед перших. Я погодилась радше через Олесю, а не з ідейних мотивів. Коли набралися декілька перших осіб в «Оселю» – сталася криза. Спільнота запила. Запив і Роман. Він теж мав проблему з алкоголем і раніше. Тоді Олеся подзвонила до Збігнева, аби порадитися. Він сказав, щоб Олеся сама вирішила, чи хоче і може взяти відповідальність на себе. Він уже не думав, що з цього щось вдасться.

Але через якийсь час Збігнєв подзвонив до Олесі та запитав, як у неї справи. Вона відповіла, що усіх вигнала. Тоді Збігнєв зрозумів, що вона зможе очолити спільноту.

Олеся завжди обговорювала зі мною кожен ідею та рішення. Тож я була з «Оселею» з перших її кроків. А коли діти підросли – то взяла участь у наглядовій раді проекту. Але це був проект Олесі – її дитина.

Ніхто не сприймав Олесі, її не розуміли. Їй було дуже важко, тому що вона – тендітна жінка, яка взяла на себе відповідальність працювати з дуже важкими людьми. Але вона завжди вірила у людину. Я завжди дивувалася з неї. Попри, часами, негідні, образливі вчинки супроти неї – вона все одно вірила в цю людину. І ніколи не нарікала. Вона в кожній людині бачила образ Божий. Це були якісь такі її чарівні окуляри душі. І це допомагало їй, наприклад, спати у наметі із бездомними, які були хворими із чиряками на ногах. А вона просто казала: «як же я могла їх залишити?» Це ніби так зрозуміло, але це так складно в житті зробити. А їй це вдалося. (*пауза на довшу тишу, сльози*)... Я так до 9 днів трималася. Тепер не можу. Бракує дуже її.

Олеся вступила у міжнародний рух «Емаус». Дуже прискіпливо там ставилися до неї. Вона ж, своєю чергою, дуже прискіпливо ставилася до кожних звітів, до кожної копійки. Вона була дуже принципова у фінансовій чесності, ну і їй повірили. Вона згодом не просто вступила у рух, а була там на чільному місці. Після Олесиної смерті їй приходило сотні листів з усього світу. Олеся була дуже шляхетна. Вона ніколи не цуралася жодної людини. Родина не дуже приймала це. Батько хотів для неї трохи іншого покликання. Тож на тому ґрунті було багато непорозумінь. Та і загалом багато людей не розуміють цієї ідеї.

Про «Емаус-Оселею»

Щодо «Оселі» – то це було її особисте рішення, свідоме рішення. Ми схильні шукати впливів на особу. А я не думаю, що на неї хтось вплинув. Це особливий автентичний світ. Що було поштовхом до того, що вона таке створила? Олеся сама і була тим поштовхом. Її світ. Тому і я зараз так активно долучаюся до «Оселі», бо хочу, щоб цей унікальний світ був, щоб він не зник. Щоб те, про що вона говорила, про що мріяла – жило. Вона мені дала безліч завдань. Вона завжди про це думала. Вона вже мала шалені болі, але ще до останнього розповідала і пояснювала, як важливо добре зробити великодній сніданок для бездомних. Уявляєш собі – людина вмирає і мені пояснює про сніданок для бездомних, щоб він не завалився: «Подбай, щоб він пройшов так, як завжди».

Ще якщо про впливи – то це Тереза з Лізьє. Вона колись купила її книжку і та книжка така зачитана до дірок була. Яюсь я прочитала її та не знайшла там нічого особливого. Але я тільки зараз починаю розуміти, чому це так заторкувало Олесю. Бо Тереза була маленька і немічна, але Тереза розуміла, що вона є маленькою квіточкою, без якої світ буде не таким красивим. І ось Олеся – для неї така важлива ця ідея, що кожна людина, незалежно ні від чого, є унікальною, цінною, неповторною і незамінною квіткою у Божому квітнику.

Спільнота

Спільнота відрізняється від інших організацій тим, що спільнота сама себе утримує. Жителі спільноти самі заробляють собі на життя. Ідея полягає в тому, що людина дорослішає лише тоді, коли відповідальна за себе, коли вона працює. Коли людина живе на благодійні пожертви інших людей – вона ніколи не подорослішає, не вийде зі стану інфантильності. Ідея в тому, щоб не нагодувати людину, а стояти з людиною поруч, щоб вона змогла знайти роботу, заробити і прогодувати себе. Тому спільнота утримує сама себе. Звісно ж Оселя має гранти теж

– але ці кошти не для утримання спільноти, а на стратегічне будівництво, розвиток. А це інше.

В «Оселю» приходять люди з різними проблемами – бездомність, залежність. Інколи й те, й інше. Вони тут проходять реабілітацію, з ними працюють психологи. Разом із тим – ми живемо всі спільно. Але коли людина зрозуміла, що вона вже дала собі раду, тільки вітається, щоб вона покинула спільноту. Це важко зробити одразу. Тому ми організували соціальний гуртожиток – це перший етап адаптації до відкритого суспільства, тож підтримка на цьому етапі дуже важлива. Найперше, ми надаємо це дешеве житло. Наступним кроком є вихід і поза соціальний гуртожиток у цілком незалежне життя.

Люди, які жили в «Оселі» залишаються у ширшій спільноті дотичних. Часто бувають на річницях чи важливих для «Оселі» заходах. Буває дуже по-різному. Є навіть дуже успішні приклади.